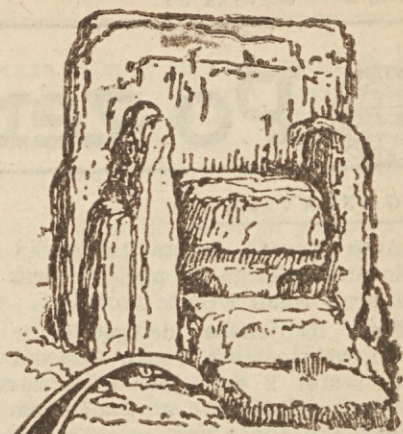

Koroška kronika

Izdaja:
Britanska obveščevalna služba

Cena:
za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

Leto II.

Celovec, petek 6. decembra 1946

Številka 50

Ustanova UNESCO

Smotri in delo na vzgojnem, znanstvenem in prosvetnem področju za boljše razumevanje med vsemi narodi

UNESCO je kratica za angleški naziv Ustanove za vzgojo, znanost in kulturo Združenih narodov ter je ena izmed posebnih ustanov v okviru ustanove Združenih narodov.

Svetovno sodelovanje na duhovnem področju se je začelo že po prvi svetovni vojni, ko so ustanovili leta 1925 v Parizu Zavod za duhovno sodelovanje pod varstvom Društva narodov.

Sedanja ustanova UNESCO je nekoliko drugačna.

Njen pravilnik vsebuje različne namene, ki še niso prodrli v mednarodnih pogodbah. Uvod začenja s plemenitimi besedami britanskega ministrskega predsednika Attleja: »Ker vojne začenjajo v človeških mislih, je treba tudi v človeških glavah začeti s postavljanjem obrambe miru.« Attlee nato izjavlja, da je potrebno splošno razširjenje kulture in vzgajanje človeštva v duhu pravičnosti, svobode in miru, če hočemo doseči svet, ki bo dostojen človeka, kar predstavlja sveto dolžnost vseh narodov, ki jo morajo izpolniti. Mir, ki temelji izključno na političnih in gospodarskih dogovorih vlad, ni mir, ki bi mogel zagotoviti soglasno, resno in trajno podporo narodov. Zaradi tega mora mir temeljiti na duhovni vzajemnosti vsega človeštva, če nočemo propasti pri tem stremljenju. Vse države, ki se udeležujejo tega dela, potrjujejo zato svoje zaupanje v nujnost, da je vzgoja za vse pristopna v enakem obsegu, da je iskanje resnice svobodno, prav tako kot je svobodna izmenjava mnenj in spoznanj.

Zaradi tega je že v prvih mesecih svojega obstanka ustanova UNESCO začela z izdelavo mnogih praktičnih načrtov. Tako n. pr. tam, kjer ustanova UNRRA ne more pomagati na vzgojnem področju, v znanosti ali umetnosti, skuša UNESCO najti denarna sredstva v te namene in je začela organizirati takšno pomoč za dežele v Evropi in na Daljnem Vzhodu, ki so bile uničene v tej vojni. Pri tem delu so že ugotovili neugodnosti pomanjkljive standardizacije znanstvenih naprav, posebno na področju poučevanja, kar predstavlja veliko oviro, katero skušajo odstraniti z izdajanjem različnih navodil in priporočil.

Z nekaj besedami lahko označimo naloge ustanove UNESCO kot boj proti duhovnemu in duševnemu uboštvo po svem svetu.

Ker ne moremo pričakovati, da bo ustanova UNESCO uspešno delovala v svetu, v katerem je polovica ljudi nepismenih, so predlagali zadevno preučevanje različnih načinov množestvene vzgoje, kot jih uporabljajo n. pr. v Mehiki, na Kitajskem, v Sovjetski zvezi, v Turčiji ter v britanskih, francoskih in drugih kolonijah. Vsak narod ima svoje posebne načine in opravičeno je upanje, da bo vsa knašel tud pri drugem nekaj, česar se bo lahko naučil.

UNESCO že pripravlja osnutek za nov dogovor o avtorskih pravicah. To je največje važnosti, ker predvsem dve veliki državi na svetu — Sovjetska zveza in Združene ameriške države — nista pristopili k bernskemu dogovoru o avtorskih pravicah; razen tega vlada še popolna zmešnjava na poprišču avtorskih pravic za radijske prenose, film in podobna umetniška dela.

Začeli so preučevati šolske knjige, posebno za zgodovino, zemljepis in državo-slovje, da bi videli, kaj je moči ukreniti na tem poprišču, da bi izločili trenja in nesporazume med narodi.

Preučujejo tudi načrt za vzgojne radij-

ske prenose v Evropi. Razen tega so začeli posebno preiskavo o učinku umetnosti na splošno izobrazbo. Pri tem ne gre za vpliv umetnostne vzgoje na poklicne umetnike in glasbenike; temveč za njen splošni vpliv na vzgajanje človeške osebnosti in na razvoj naravnih zmožnosti pri otroku. Ker so prepričani, da različnost jezika predstavlja veliko oviro, ki drži različne dele sveta v nepoznanju tujih misli in nazorov, pripravljajo organizacijo boljšega ustroja prevajanja, deloma s sestavljanjem seznamov knjig — starih in novih — o katerih mislijo, da bi bilo koristno prevesti jih v druge jezike.

Ustanovo UNESCO so ustanovili prosvetni ministri Združenih narodov, ki so se zbrali v Londonu v najbolj črnih dneh zadnje vojne. Preučevali so različne predloge, ki so končno dobili konkretno obliko na konferenci v San Franciscu jeseni leta 1944 ko so sklenili organizirati zavod ustanove Združenih narodov za vzgojo in kulturo s stalnim sedežem v Parizu. Meseca novembra 1945 je bila velika konferenca v Londonu, kjer so sestavili pravilnik in določili naslov nove mednarodne organizacije. Med drugimi spremembami so dodali kratici naslova ustanove še črko »S«, ki pomeni v angleščini prvo črko besede »znanstvene« ustanove. Izvolili so tudi pripravljalni odbor, katerega namen je bil sestaviti podoben program in začasen preračun za prvo konferenco ustanove UNESCO, ki se je pred kratkim začela v Parizu.

Glavna naloga pripravljalnega odbora je bila sestava načrta, katerega so predložili

sedanji konferenci v odobritev. To bo obsežna listina, ki bo vsebovala približno 70 do 80 tisoč besed, kar nikakor ne prese- neča, če pomislimo, da mora UNESCO obse- gati vse oblike vzgoje, prirodne vede, socialne znanosti, in sicer teoretično in praktično, kritiko, umetnost, slikarstvo, glasbo, književnost, filozofijo in humani- stične znanosti, vprašanja, ki so v zvezi s knjižnicami in končno še t. zv. sredstva za množično propagando kot so tisk, radio, film in televizija.

Pri sestavljanju načrta so vzeli v po- števek nekatera osnovna načela. Predvsem bo UNESCO skušala delovati vedno s pomo- čjo že obstoječih organizacij. Skušala bo pospeševati izmenjavo študentov, profesor-jev, strokovnjakov, knjig, filmov, glasbe, umetnin, znanstvenih odkritij in vseh splo- šno koristnih podatkov. Da bi vse to do- segli, bo najprej treba odstraniti vse ob- stoječe ovire za svobodno izmenjavo.

Vse te poizkuse izmenjave bodo v načrtu predvideli na takšen način, da bo ustanova UNESCO mogla zagotoviti največjo nepri- stranost pri razširjanju znanosti in kultu- re po vsem svetu. Naravno je, da mora ta enakost pomeniti izboljšanja za vse. Treba je odstraniti nepismenost, omogočiti boljše vzgojne možnosti v bolj zaostalih deželah ter razširiti znanstvena dognanja enako- merno po vsem svetu. Oglejmo si nekaj primerov: Napredek znanosti povzroča, da je znanost ogrožena zaradi samega tega napredka, saj postajajo številne znanstvene knjige tako nepregledne, da njihovo veli- ko število škodi razširjanju znanosti, kot

takšne. UNESCO si je postavila za nalogo razčistiti to vprašanje.

Na drugi strani bo UNESCO stremela za- tem, da prepreči uničenje ali kvarjenje na- rodne umetnosti in domače obrti v nein- dustrijskih deželah v času industrializacije, da bi tako rešila pred poginom prirodne umetniške darove zadevnih ljudstev. Iz zgodovine vemo, da so takšni poizkusi od- lično uspeli, n. pr. pri indijanskem pleme- nu Nevaho v Združenih državah. Razen tega bo UNESCO preučevala vlogo razpra- vljanja v skupinah kot sredstvo za vzgaja- nje odraslih ljudi v deželah, kjer tega na- čina do zdaj še niso nikdar uporabljali, kot n. pr. na Kitajskem, v Indiji in v Afri- ki. Iz raznih mest je prišel predlog, da bi ustanovili mednarodno vseučilišče. Stvar ni tako lahka, kot bi se na prvi pogled zdelo, toda UNESCO bo posvetila temu vprašanju veliko pozornost.

Končno so še stvarni načerti, ki jih bo skušala UNESCO izvajati ali priporočiti, da bi jih izvedli. Ker mora UNESCO upo- števat svoja omejena sredstva, bo ustvar- jala samo vzorne načrte, da bi tako dala primer tega, kar želi ustvariti. Razen tega je bilo nekaj različnih predlogov, izmed katerih so nekateri najznačilnejši nasle- dnji: ustanovitev mladinskega središča za obnovo, ustanovitev mednarodnega zavoda za projektiranje hiš in izdelovanje stavbnih načrtov za naselja mestnega in podeželske- ga značaja v različnih delih sveta, ustano- vitev mednarodnega gledališkega zavoda, ustanovitev zavoda za praktično matemati- ko — verjetno nekeje v Indiji — katerega bi bilo treba opremiti z najodobnejšimi računskimi stroji, ki so presenetljivi po svoji sposobnosti za hitro izvrševanje naj- zapletenejših računskih operacij.

Izpolnitev vseh omenjenih nalog čaka konferenco, ki se je pred nedavnim začela v Parizu, polna dobrih upov in nad za srečnejšo bodočnost človeštva. (G. Z. 444)

Sporazum o tržaškem vprašanju

Svet zunanjih ministrov je 27. pr. m. nepričakovano premagal mrtvo točko in dosegel sporazum o statutu svobodnega tržaškega ozemlja. Zedinili so se o umiku zaveznih sil, o poteku volitev ter o ime- novanju začasne vlade. Podlago za ta na- predek po več tednih nesporazumov je nu- dil zasebni razgovor, ki sta ga 25. pr. m. imela sovjetski zunanji minister Molotov in ameriški zunanji minister Byrnes. Temu razgovoru je 26. pr. m. sledil zasebni se- stanek treh zunanjih ministrov in pomoč- nika francoskega zunanjega ministra Cou-vea de Murvillea. V sredo jutraj je bilo jasno, da so dosegli temeljni sporazum, ki so ga nato izdelali na večernem zasedanju, katerega so se udeležili ministri in njihovi svetovalci.

Doseženi sporazumi bodo Svetu zuna- njih ministrov omogočili da pripravijo konkretne predloge za izdelavo tržaškega statuta. Drugih količnejših važnih spornih točk, ki bi ovirale štiri ministre, ni več. Sporazumi predvidevajo:

1. Konkretne ukrepe za umik zasedbenih sil, ko bo guverner prevzel nadzorstvo. Sklepi odredajo, da bo moral guverner 90 dni po imenovanju odločiti, ali naj se sile svobodnega področja umaknejo ali ne. Če bo odločil, da okoliščine opravičujejo umik, bodo sile zapustile ozemlje takoj, ko bo to tehnično mogoče izvesti. Če pa bo guver- ner odločil, da jih ne bi bilo varno uma- kniti, bo moral poročati o odločitvi Var- nostnemu svetu Združenih narodov, toda končna odločitev glede umika čet bo osta- la njemu.

2. Zmanjšanje zasedbenih oddelkov tak- o, ko bo guverner prevzel nadzorstvo. Po potrditvi mirovne pogodbe z Italijo bo- do morali število čet v Trstu znižati na 3000 mož za vsako izmed treh držav, to je

za Jugoslavijo, Veliko Britanijo in Zdru- žene države.

3. Guverner bo prevzel vodstvo zasedbe- nih sil v trenutku, ko bo prevzel svoje mesto.

4. Ukrepe za izvedbo volitev štiri mese- ce zatem, ko bo guverner prevzel oblast. Guverner bo moral izdati odredbe za volit-ve v štirih mesecih po potrditvi mirovne pogodbe z Italijo. Oskrbel bo s predhodnim posvetovanjem z Italijo in Jugoslavijo ime- novanje krajevnega vladnega sveta za opravljanje poslov svobodnega področja, dokler z delovanjem ne bo mogla začeti iz- voljena vlada. V prehodni dobi bo ostala v veljavi vojaška zakonodaja, razen tistih določil statuta, ki jih bo v tem kratkem času mogoče uvesti. Volivne imenike bo izdelal guverner, ki se bo posvetoval o tem z začasno vlado. Namestniki zunanjih mi- nistrov bodo izdelali določila za volitve, v pogledu katerih je Bevin zahteval zagoto- vilo za primer, če bi morale biti volitve preložene.

Gospodarska vprašanja tržaškega podro- čja je treba še urediti. Vprašanje organi- zacije proste luke in predlog glede uprav- ljanja železnice, ki vodijo iz Trsta, preuču- jejo namestniki zunanjih ministrov, ki iz- delujejo kompromisni sporazum.

*

Glede podonavskega vprašanja je Molo- tov Svetu zunanjih ministrov postavil pred- log naj po zaključku mirovne pogodbe z Bolgarijo, Rumunijo in Madžarsko, skliče- jo konferenco, ki bo izdelala konvencijo za plovbo po Donavi; konference naj bi se udeležili predstavniki podonavskih držav (Sovjetska zveza, Ukrajina, Romunija, Bolgarija, Češkoslovaška, Jugoslavija, Ma- džarska) in predstavniki Sveta zunanjih

ministrov (Združeno kraljestvo, Združene države in Francija).

Nadaljnje izpremembe v tej konvenciji, če bi postale potrebne, bi tudi izvedla kon- ferenca že naštetih držav. Avstrija bi se konference udeležila potem, ko bi rešili avstrijsko vprašanje.

Med razpravo o predlogu za podonav- sko konferenco je Bevin predložil, da bi morali zaradi tesnih trgovinskih odnošajev s podonavskimi državami, povabiti na kon- ferenco tudi Grčijo, če se že povabili Ukra- jino.

Molotov je postavil nov predlog o podo- navskem vprašanju. Predložil je, naj bi v izjavo Sveta zunanjih ministrov, ki jo je sam predložil na prejšnji seji, v prvi od- stavek vstavili naslednje besede: »Plovba po Donavi mora biti svobodna in dostopna državljanom, trgovskim ladjam in blagu vseh držav na osnovi enakosti v pogledu na pristaniška in navigacijska bremena, kakor tudi v pogledu na pogoje, ki velje- jo za trgovsko brodovje v okviru običajnih trgovskih predpisov.«

Ostali člani Sveta zunanjih ministrov so to izjavo v načelu sprejeli. Byrnes je re- kel, da bi bilo treba to vsekakor vključiti v mirovne pogodbe same. Couve de Murville je želel točnejšo opredelitev besed »običaj- ni trgovski predpisi«. Molotov je prosil, naj mu dajo nekaj časa, da bo lahko pre- učil Byrnesov predlog. Vprašanje so izro- čili v podrobnejše preučevanje namestni- kom.

Svet je nato sprejel besedilo namestni- kov, ki dokončno ureja sporazume o trža- škem statutu, ki so jih dosegli neuradno na prejšnjem zasedanju.

Odobrili je tudi 27 določb v raznih go- spodarskih delih petih mirovnih pogodb, ki obravnavajo razna vprašanja, kakor na primer zahteve drugih bivših osnih držav do Nemčije, pravice zavarovanih družb, petrolejske pravice in prenos umetnin.

Po zemeljski obli

JUGOSLAVIJA

»Ansa« poroča, da sta italijanska in jugoslovanska delegacija prejšnji torek v poznih urah izdali sledeče poročilo:

»Član italijanske delegacije v New Yorku, veleposlanik Pietro Quaroni se je znova sestal z jugoslovanskim zunanjim ministrom Simičem in s pomočnikom jugoslovanskega zunanjega ministra Baeblerjem. Preučevali so možnost nadaljnjih pogajanj. V zvezi z gornjim izjavljajo, da nekatera poročila gospoda Cianfarre iz Rima, ki jih je danes dopolnje objavil list »New York Times«, niso točna.«

Razgovor, ki je trajal skoraj dve uri, je potekel v največji prisrčnosti. Omenjeno poročilo pravi, da »je jugoslovanski zunanji minister Stanoje Simič italijanski delegaciji v New Yorku izjavil, da hoče marsikaj Tito kot bistveni pogoj neposrednih mirovnih pogajanj z Italijo poleg Gorice popoln odstop Tržiča Jugoslaviji.« Isti dopisnik daje po navedbi nekaterih rimskih komentarjev sledeče podrobnosti o prvem razgovoru med Quaronijem in Simičem v New Yorku:

»Po navodilih, ki jih je dobil Nenni, je italijanska delegacija vprašala Simiča, če ima Jugoslavija predloge, ki naj bi bili osnova za obojestransko pogajanja o vprašanju Trsta in Julijske krajine. Italijanska delegacija je obrazložila, da je rimska vlada imela o razgovoru Tito-Togliatti samo poročilo slednjega.

Jugoslovanski zunanji minister je odgovoril, da so osnove za razgovor o italijanski suverenosti nad tržaškim avtonomnim ozemljem v spomenici, ki jo je jugoslovanska delegacija predložila Svetu zunanjih ministrov v New Yorku. Dodal je, da bi bila Jugoslavija pripravljena dati koridor, ki bi vezal Trst z Italijo, ker želi imeti Gorico in Tržič. Italijanska delegacija je tedaj izrazila mnenje, da italijanska vlada ne bi upoštevala jugoslovanskih pogojev in je dodala, da o tem ne bi poročala v Rim, če je to Titovo mnenje.«

Italijanska delegacija je pojasnila stališče italijanske vlade, da so francosko črto, ki določa mejo tržaškega svobodnega ozemlja, zdaj že sprejeli in da je to predstavljalo izhodišče za dvostransko razpravljanje.

Jugoslovanski zunanji minister Simič se je uprl temu stališču z izjavo, da je Beograd odklonil francosko črto, ko so jo predložili na pariški konferenci, ter tudi kasneje, ko jo je odobril Svet zunanjih ministrov v New Yorku.

Jugoslovanski minister je nato vprašal, če ima italijanska delegacija polnomočje, da se pogaja, na kar so odgovorili, da govorijo navodila italijanski delegaciji samo o poizvedovalnih razgovorih, katerih namen naj bi bilo poizvedovanje, če je podana osnova za pogajanja; v potrdilnem primeru, kje naj bi bili ti razgovori.

Simič je odgovoril, da bi razgovori morali biti v New Yorku in da bi morala Italija, če bi hotela, da bi bila pogajanja uradna, določiti, kakšne koncesije bi bila pripravljena dati tako pri ureditvi meje, kot pri ureditvi svobodne države, v zameno za jugoslovansko priznanje italijanske suverenosti nad tržaškim svobodnim ozemljem.

V uradnih krogih »Waldorf-Astoria« pripominjajo, da poročilo, ki so ga v torek izdali, ne predstavlja zanikanja informacij dopisnika lista »New York Times«, ker pravi samo, da »nekaterne informacije niso točne«, zaradi česar je zelo verjetno, da odraža bistvo članka resničnost položaja.

GRČIJA

V Makedoniji severno od Soluna se razvija prava frontalna vojna. Vlada letala bombardirajo utrjene postojanke gverilcev v gorskih odsekih ob jugoslovanski meji. Ceste so natrpane s tovornimi avtomobili, ki vozijo na bojišče vladna ojačanja. Grški vojaški krogi so mnenja, da je smoter gverilcev prodor proti Solunu. Gveriljski oddelki namreč zagrizeno napadajo z gore Cena, da bi prebili linijo vladnih čet in dobili nadzorstvo nad Vardarsko dolino, ki se izliva pri Solunu.

Zaradi vesti iz Makedonije, ki govore o povečanem delovanju »upornikov«, so javili, da so uporniške tolpe po pogumnem odporu orožnikov in krajevnega prebivalstva požgale vasi Magro in Mangalom. Vasi je napadalo okrog 700 gverilcev.

ROMUNIJA

V Romuniji je bilo 1. decembra prvo zasedanje prvega povojnega parlamenta. Zasedanje je prišel romunski kralj Mihail, ki je s tem prvič nastopil kot kralj Romunije po končani vojni. Otvorjeni seji parlamenta so prisostvovala stranke vladnega bloka, dočim se opozicijske stranke zasedanja niso udeležile, ker menijo, da so bile

parlamentarne volitve neveljavne. Otvorjeni seji parlamenta niso prisostvovali niti politične, niti vojaške osebnosti Združenih držav ali Velike Britanije.

MADŽARSKA

Na zahtevo vlade je madžarski poslanik v Združenih državah, Maszak, izročil Svetu zunanjih ministrov spomenico, v kateri ugovarja proti nasilnemu izseljevanju Madžarov, ki prebivajo na Češkoslovaškem. Madžarska vlada prosi v spomenici zunanje ministre štirih velesil, da dosežejo pri Češkoslovaški vladi takojšnjo prekinitev nasilnega izseljevanja ter priznanje prejšnjih lastninskih pravic Madžarom v obmejnih področjih Češkoslovaške.

Iz madžarske spomenice je razvidno, da so v zadnjem času prispeli večji oddelki vojaštva in policije v kraje kjer prebivajo Madžari in je bilo prebivalstvo po njihovem povelju prisiljeno zapustiti svoja stanovanja. Ob tej priliki je baje v posameznih primerih prišlo do prelivanja krvi. Izgnanci morajo pustiti na mestu vse svoje premoženje, ki ga takoj prevzame država in ga dodeli Slovacom, ki takoj po izselitvi Madžarov prevzamejo njihovo posest.

FRANCIJA

V Franciji je po stari navadi nastala zopetna politična kriza, ker se stranke po končanih volitvah ne morejo zediniti za skupno vlado. Zelo jasno stališče pri sestavi nove vlade so zavzeli komunisti kot najmočnejša skupina v novi ustavodajni skupščini. Komunistična stranka je pripravljena prevzeti vodstvo nove vlade skupno s socialisti in nekaterimi republikanskimi strankami, na vsak način pa zahteva, da postane ministrski predsednik Maurice Thorez. Med socialisti in komunisti so bili že tozadevni razgovori, ki pa razmerja med strankama še niso popolnoma razčistili. Predvsem se socialisti zanimajo za vladni program komunistične stranke.

PERZIJA

V samostojni pokrajini Perzije — Aserbejdžanu — pripravljajo volitve. Zaradi sklepa centralne perzijske vlade da odpošlje za vzdrževanje reda nekaj vladnih čet v Aserbejdžan, je izjavil napovedovalec aserbejdžanskega radia, da bodo smatrali izvedbo tega sklepa kot vojno napoved. Po britanskih poročilih so čete Aserbejdžana v stalni pripravljenosti in so odločene zavrniti vkorakanje vladnih čet v provinco.

Perzijske vladne čete so brez odpora »narodne milice« zasedle pokrajino Kamsin, ki meji na Aserbejdžan. Kakor je znano, so imele pokrajino Kamsin sedem mesecev zasedeno demokratske sile avtonomne vlade Aserbejdžana.

Perzijske čete pričakujejo zdaj ukaz glavnega stana v Teheranu, da prekoračijo mejo Aserbejdžana in prodrejo do Tabrisa, da bodo vzdrževale red pri bližnjih volitvah.

Perzijski list »Athes« odločno ugovarja proti sovjetskemu vmešavanju v notranje zadeve Perzije. »Če ne bodo ustavne pravice Perzije spoštovane in varovane po Organizaciji družini narodov«, piše list, »potem se približuje Iran svojemu gotovemu koncu.«

List navaja med drugim tudi to, da je sovjetski poslanik ugovarjal sklepu osrednje vlade, da odpošlje v Aserbejdžan svoje čete in izjavil, da so sovjetske čete zapustile perzijsko področje pod pogojem, da bo vprašanje aserbejdžanske province rešeno brez kakršnega koli pritiska. List dodaja ob koncu, da se je pričela za perzijsko vprašanje zanimati tudi Turčija.

NIZOZEMSKA

V prvih dneh tega meseca so na Nizozemskem objavili zunanjepolitični program holandske vlade, v katerem pa povdarja, da po njenem mnenju še ni prišel čas za uresničenje ideje o Združenih državah Evrope. Kot znano, se je za to zavzel bivši britanski ministrski predsednik Churchill, ko je pred dobrim mesecem govoril v Holandski.

Kot pravi spomenica, si ni mogoče misliti Evrope brez Sovjetske zveze, niti brez Velike Britanije. Da pa med obema velesilama vlada gotova nesoglasja, pa še ni nujno, da bi se iz tega moral razviti spor. Vsekakor bo pa za Evropo, posebej pa še za Holandsko velikega pomena zopetna vzpostavitev nemškega gospodarstva.

Zavezniki naj bi zagotovili Evropi mir in onemogočili ponovne nemške napade, a Nemčiji pri razvoju gospodarstva vkljub temu pomagali. Pred vsem pa je treba, da se izvrše pri nemškem narodu gotove spremembe, predno bo mogoč z drugimi narodnostmi stati v isti vrsti. Predno pa bo nastopila ta sprememba, bo vsekakor preteklo še veliko let.

Kot dodaja izjava, bo Holandska z vsemi silami podpirala delo Organizacije Združenih narodov, vendar ne bo priznala diktature nobene velesile.

Drobne novice

Nova romunska vlada, ki jo sestavljajo člani vladnega bloka je sestavljena tako, da pripadajo vsaki stranki po štirje ministri, dve ministrvi pripadata dvema neodvisnima. Med novimi ministri je tudi ena ženska, ki ima področje socialnega ministrstva. Predsednik nove vlade je ostal še nadalje Petru Groza, ki pripada kmečki fronti.

Po dogovoru vseh štirih vladnih strank imajo glasovalno pravico v ministrskem svetu le ministri in ne državni podtajniki. Sklepi so sprejeti z običajno večino glasov.

Po nekem poročilu je grški ministrski predsednik Konstantin Tsaldaris izmenjal spomenico o grškem položaju z britanskim zunanjim ministrom Bevinom. Podrobnosti o spomenicah niso bile objavljene.

V Pragi so uradno objavili, da ne bodo podvzeli nobenih sprememb v odnosu do ameriškega dolarja ali britanskega funtsterlinga.

Po poročilih moskovske radijske postaje je bil sovjetski zunanji minister Molotov imenovan za častnega člana sovjetske Akademije znanosti.

Po poročilu iz Osla je sklenila norveška vlada, da v tem letu ne bo dala na razpolago svojih ladij za lovenje kitov Sovjetski zvezi, če se Sovjetska zveza ne obveže podpisati mednarodnega dogovora o lovenju kitov.

Predstavniki evangelske vere v Nemčiji so poslali Zavezniškemu svetu v Berlinu prošnjo za izpustitev petih milijonov nemških vojnih ujetnikov.

Koncem prejšnjega tedna je dopolnil 72. leto bivši britanski ministrski predsednik Winston Churchill. Rojstni dan je praznoval v svojem družinskem krogu.

Ministri in Trst

Iz tržaškega dnevnika »Glas zaveznikov« ponatiskujemo sledeče:

Sporazum o statutu svobodnega mesta Trsta, ki ga je dosegel Svet zunanjih ministrov, je vzbudil v vsem svetu precejšen odmev, in sicer predvsem zaradi okolnosti, ker so tik pred njim prišli razgovori zunanjih ministrov na mrtvo točko in so se že spravedali, ali ima razgovore sploh smisel nadaljevati. O tem delu zunanjih ministrov in o sporazumu o tržaškem statutu prinašamo nekatere komentarje:

Diplomatski dopisnik agencije »Reuter« v New Yorku pravi takole:

»Grožnja o zastoju dela Sveta zunanjih ministrov se zdi odpravljena in sicer vsaj za zdaj; precej verjetnosti je, da bodo že sklenjena besedila za bivše Hitlerjeve satelitske države dokončali prej, preden bodo ministri zapustili New York.

V newyorških krogih so mnenja enako porazdeljena med tistimi, ki imajo napredek do končnega sporazuma o Trstu in mirovni pogodbi z Italijo za uspeh zahodnih velesil in med tistimi, ki trdijo da predstavljajo Molotovljeve koncesije zmago sovjetske politike.

Urediti pa je treba še podrobnosti o tržaški svobodni luki, reparacije in kompenzacije v mirovni pogodbi z Italijo ter podonavsko vprašanje, kar predstavlja nekaj težavnih problemov.

Kar se tiče tržaškega statuta, je očitno dejstvo, da ga bodo lahko izvajali le v meri, ki jo bo odobril Varnostni svet Združenih narodov.

Če dobro premislimo, se zdi, da je zdaj vsaka važna točka v tržaškem statutu — imenovanje guvernerja, vrhovna odločitev o guvernerjevi oblasti za izredne primere, odločitev o umiku zavezniških čet ter ureditev vsakega morebitnega nasprotja med guvernerjem in vlado — odvisna od Varnostnega sveta.

Dejstvo, da »petero velikim« ni uspelo, da bi se sporazumeli o normah, ki imajo namen omejiti uporabo pravice veta v Varnostnem svetu, je zapustilo pri nekaterih opazovalcih v New Yorku bojazan, da je celotno ureditev tržaškega vprašanja v praksi nemogoče uresničiti, če bi se kate-rakoli velesil odločila, da uporabi pravico veta, ko bi bila potrebna hitra odločitev za mirno rešitev nasprotij, ki bi se pojavila na svobodnem področju.

Trdijo, da bi to lahko zelo otežkočilo biro guvernerja, v kolikor zaradi teh raz-

Italijanski ustavni odbor je sprejel sklep, po katerem je vsem članom bivše italijanske dinastije za vse čase prepovedana naselitev na ozemlju italijanske republike. Istočasno preide vsa lastnina bivše dinastije v državno last.

Argentinska vlada je poslala v Italijo posebno komisijo, ki bo proučevala povratek argentinskih državljanov in urejala izselitev Italijanov, ki bi bili pripravljeni oditi v Argentino.

Nemška obveščevalna služba na ameriškem področju Nemčije je sporočila, da je nemški ministrski predsednik Bavarske dr. Wilhelm Hoegner pristal, da bivšemu Hitlerjevemu veleposlaniku v Turčiji Francu von Papenu prepovedo, da zapusti Nürnberg. To odločitev je sprejel po posvetovanju z načelnikom nürnberške policije in s predsednikom posebnega sodišča za »denacifikacijo«, ki mu je poverjena razprava proti von Papenu in Hansu Fritscheju.

V petek je celotna bolgarska opozicija zapustila sejo parlamenta v protest, ker je govornik parlamenta Kolarov izključil vodjo opozicije od neke seje.

Novice v enem stavku

Genovska policija je v zvezi z poizvedbami o monarhističnem gibanju aretirala nadaljnjih 7 oseb, pri katerih pa niso našli nikakega orožja.

Papež je sprejel osebnega zastopnika predsednika Trumana Myrona Taylorja.

Nekateri francoski listi ostro obsojajo boje, ki so izbruhnili v Indokini ter zahtevajo odločne korake proti Viet Namu.

Perzijska vlada je poskrbela za posebne ugodnosti tujim novinarjem, ki hočejo obiskati področje pri Zenanu, kjer so bili nedavno neredi.

Hirohito je otvoril 91. zasedanje japonskega parlamenta.

V britanski glavni stan v Kairu so vrgli bombo, ki je eksplodirala v avtoparku.

Bolagrija je obnovila diplomatske odnose s Madžarsko.

V petek je prišel v Moskvo prvi vlak s sovjetskimi demobiliziranci.

Ameriške oblasti so madžarski vladi vrnil 184 podonavskih ladij.

logov mogoči kandidati za ta položaj mesta ne bi hoteli sprejeti.

Zdi se, da je pametno, če predvidevamo, da bo upanje, da bi petero mirovnih pogodb podpisali v New Yorku, razočarano. Če pa bodo nasprotno ministri dosegli sporazum o vseh točkah, bodo nalogo uradne sestave besedila mirovnih pogodb verjetno prepustili namestnikom.

Če bodo sklenili, da bodo razpravljajna o Nemčiji v začetku prihodnjega leta v Evropi, lahko domnevamo, da bodo mirovne pogodbe lahko podpisali tam. V tem primeru — glede na čas, ki je potreben za ratifikacijo pogodb in za imenovanje guvernerja ter začasne vlade v Trstu — Trst ne bo mogel priti pod novi mednarodni režim pred prihodnjo pomladjo.

»Manchester Guardian« piše o tržaškem vprašanju:

»Sporazum Sveta zunanjih ministrov o Trstu je velik korak naprej. Obe strani sta pustili v važnih stvareh. Molotov je umaknil ugovore proti načrtu zahodnih velesil, ki se opira tudi na večinsko odobritev pariške konference. Po tem načrtu naj bi imel guverner avtokratska polnomočja. V zameno za to pa je Molotov dosegel datum za umik zasedbenih čet, ki sicer ni že v naprej določen. kakor bi Molotov želel.

Ostajata še dve kočljivi vprašanji. Prvo vprašanje je izbira guvernerja, od katerega obzirnosti in odločnosti bo marsikaj odvisno. Iskanje tega redkega ptiča, ki bo sposoben za to delo in ki ga bosta obe strani pripravljene priznati, utegne biti dolgo in sitno. Drugo vprašanje pa je, v koliko bodo Italijani in Jugoslovani ta sporazum hoteli sprejeti. Jugoslovani želijo, da bi britanske in ameriške čete čimprej odšle, kar si zelo želimo tudi mi, manj pa so pripravljene znižati svoje mnogo številnejše sile na 5000. Italijani so se vedno bali umika zavezniških čet; možno je, da vidijo v novem sporazumu preprosto sredstvo za končno izročitev Trsta Jugoslaviji. Poročajo, da je že mnogo Italijanov preneslo svoje poslovne zadeve iz Trsta v Italijo. Še vznemirljivejše so govornice, da skušajo tako Italija kakor Jugoslavija tekmovati s tržaškim pristaniščem, in sicer pripravlja Italija v ta namen Benetke, Jugoslavija pa Reko. To je način, s katerim bi mogla Rim in Beograd iz jeze ter zamere obrezuspešiti trdo delo, ki so ga opravili v Parizu in New Yorku.

ANGLEŽI IN NJIHOVA ZEMLJA

Globoko v naravi Angleža tiči žilica po eta in duh romantike, čeprav tega ne bo javno trdil. Poglejte samo imena, ki jih je dal svojim poljskim cvetkam: snežinka, travniška medarica, ljubica, spominčica, pastirska novčarica, londonski ponos, zajčki ali popotnikovo veselje. Ali pa imena, ki jih je dal svojim vasetem: Speča zeleznost, Nova radost, Polje Nimfe, Visoki vzhod itd. In pa fantastične označbe, ki so jih dali svojim podeželskim gostilnam: Človek na mesecu, Goreča klada, Dom miru, Krasni mesec maj itd. Vkljub temu bo Anglež zanikal, da se vdaja fantaziji in se bo predstavljal kot praktičen človek, ki se ne briga za te nesmiselnosti.

Se nekaj je v življenju Angležev uganaka za tujce. To je število »slojev«, v katere je razdeljeno socialno pozorišče. Imajo plemski in grofovski stan, višji srednji sloj, srednji sloj, nižji srednji sloj in delavski sloj; vsak s svojimi posebnimi navadami in običaji, lastnimi oblikami govora in lastnimi življenjskimi nazori. Najširši izmed vseh teh slojev, je nižji srednji sloj, takozvani »petit bourgeoisie«. Je najširši v vseh severnih kneževinah ter obsega večji del vse meščanstvo. Življenje deželana je precej enako v vseh krajih. Razlike med ljudstvi in njihovem načinu življenja opazimo predvsem v njihovem meščanskem življenju in življenju teh različnih slojev v Angliji, se mnogih oziroma ostro razlikuje od »petit bourgeoisie« v drugih deželah.

Povprečni Anglež, predstavnik velike večine 45-milijonskega naroda se šola na kakšni svobodni šoli. S petnajstim letom zapusti šolo in si prične služiti kruh kot nameščeneec, trgovski pomočnik, mehanik ali delavec. Navadno živi izven mest, v katerih dela, v majhni hiši s šestimi prostori, v ulici s stotino podobnih hišic. V njegovi hiši ni služinčadi, upravlja jo žena. Ni član imenitnih klubov. Njegov »klub«, če ga sploh ima, je lokalna ljudska hiša, kjer se sestaja s stanovskimi tovariši. Razen 14 dni, ki jih morda preživi kje ob angleški obali, posveča vse leto delu. Ne preoblači se, kadar gre k večerji, tudi vina ne pije pred jedjo, niti pri jedi. Pije pivo ali čaj.

Nekaj značilnosti v življenju povprečnega Angleža je res angleških in jih ne boste našli v drugih deželah. N. pr. angleški zajtrk. V nobeni drugi deželi ne prične dneva s takšnim obrokom, kot je ovsena kaša, jajca in slanina, ali ribe, ali klobase, prepečenec z maslom in marmelado ter čaj. In nobena druga dežela ne pozna nedeljskega kosila povprečnega Angleža od jagnečje ali telečje zarezbernice s prikuhami in izdatno močnato jedjo. Po izbornem kosilu si privoščijo nedeljsko popoldansko spanje. Nedelja je dan, ko je več naroda na prostem, kakor katerikoli dan v tednu. Ta dan imajo zaprte gostilne in zabavišča. Morda se zaradi tega Amerikanci, ki v mirnem času obiskujejo Evropo, počutijo bolj doma v deželah kontinenta, kakor v Angliji. Način življenja drugih dežel je ameriškemu bolj podoben kakor pa angleški.

Vendar je to tipično angleško in noben Anglež ne bo skušal zagovarjati podobnih navad. Čeprav bi morda trpel zaradi njih gmotno škodo, jih ne bo šel spreminjati. Rajši bo potrpel in godrnjal. To vse je svojstvo njega samega. Živeti hoče svoje življenje s svojo rodbino in negovati svoj vrt ter slediti svojemu cilju, brez tujega vmešavanja.

Briganje za lastne zadeve je značilno v obnašanju Angležev, pravtako kakor nemešavanje v posle drugih. Angleži imajo že od nekdaj veliko željo ne samo po politični, temveč tudi po osebni svobodi. Ne pustijo si zapovedovati in v resnici tudi ni potreba, da bi jim kdo zapovedoval. V vsakem Angležu tiči smisel za red, ne priučen, temveč prirojen — dediščina dolgih stoletij svobode.

Večji del Angležev je deželanov. Že pred dobo večih pokolenj so prišli v mesta, toda zakoreninjeni so na deželi in želja vsakega povprečnega Angleža je, da bi preživel starost v majhnem kraju na deželi in da bi zožil vez z domačo grudo. To globoko nagnjenje celokupnega naroda, daje angleškemu deželanu vedro ozračje angleške dobrobitnosti. Nobena druga dežela

nima tako urejenih pokrajin tako obdelanih polj in livad, tako čistih vasi, lepih posestev in šumečih rek. Ta red ni uspeh kakršnegakoli političnega pritiska ali gospodarske načrtnosti. To je izraz notranjega smisla Angležev za red. Od urejenega življenja vsakega posameznega Angleža je Anglija zadobila svoje pravo lice.

Angleško podeželje je razdeljeno v manjše parcele, na katerih je vsak posameznik zastavil svoje sile in razum in tako se na njih zrcali angleški značaj. Povprečni Anglež hoče svoj lastni dom, čeprav majhen, z lastnim vrtičkom, z lastno jedilnico in kopalnico. Ljubša mu je najmanjša hišica s koščkom vrta od razkošnega stanovanja z elegantnim vrtom, ki bi ga moral deliti z drugimi.

Ta individualizem in nemešavanje sta ono, za kar ga smatrajo drugi narodi kot zagonetko. On je vedno presenečen, a je vedno začuden, če izve, da je koga prese-netil. Njegovo obnašanje je zanj smiselno in v resnici tudi je, če modro presodi-mo. Saj sloni na logiki čustev in ne hladne premišljenosti — ne proze, temveč poezije.

Konec.

Porušena Evropa

Švicar Luis Emrik je spisal knjigo »Evropski kaos«. V tem spisu nam poroča o grozovitem razdejanju, ki je nastalo v Evropi vsled vojne. Emrik poroča: V Evropi je bilo 1938 leta 572 milijonov ljudi, ki so prebivali v 196 milijonih stanovanj. Na 100 ljudi je prišlo 17 hiš, na hišo 3.7 stanovanj. Dne 8. majnika 1945. je manjkalo 29.9 milijonov stanovanjskih prostorov; 1.1 milijon jih je manjkalo, ker je med vojno gradba hiš prenehala, 28.8 milijonov hiš pa je bilo porušeni. V Evropi so torej med vojno porušili več kot šestino stanovanj in zdaj 150 milijonov ljudi nima strehe (to je tretjina evropskih prebivalcev).

Na Angleškem je nemško obstreljevanje od septembra 1939 do marca 1945 popolnoma razrušilo 6.8 milijonov stanovanj. Anglija je imela ob pričetku vojne 13 milijonov hiš, vojna jih je uničila 4.5 milijonov. Od teh je 202.000 popolnoma porušeni.

V Rusiji je bilo uničenih 14.5 milijonov stanovanj. Nekatera mesta so do 94% razdrta.

V Nemčiji je škoda še večja. Nemčija je imela leta 1939 18.1 milijonov stanovanj, polovica jih je bilo malih in srednjih. Že tedaj je manjkalo 1.8 milijonov stanovanj. Nazicem je obetal, da takoj po vojski zgradi 15 milijonov primernih stanovanj. Prišlo pa je drugače. Nemška mesta so porušena. V Hamburgu je 79% vseh hiš uničenih, 600.000 stanovanj je podrtih. Enako je v Esenu. Berlin je imel l. 1939 470.000 stanovanjskih hiš in barak, in že tedaj je 650.000 ljudi iskalo stanovanje. V vojski je središče mesta izgubilo 65% hiš, predmestja 33%, skupno 195.000 hiš in 650.000

stanovanj. Huje je bil prizadet Köln. Tukaj je bilo 80.000 stanovanjskih hiš, od katerih je 65.000 uničenih.

V Berlinu so ljudje do aprila letošnjega leta popravili 217.000 stanovanj. S tem je dobilo 325.000 ljudi streho. V mestu so položili 1664 km železniških tračnic, po kateri vozi 55 lokomotiv. 600.000 kub. m ruševine še čaka na odvoz. Berlin je imel 166 glavnih mostov, od katerih je bilo 122 razrušenih, 55 so jih doslej že popravili.

Finska, ki ima dosti lesa, je pričela prva obnovljati hiše in sicer iz lesa. Lesene hišice, ki so zelo pripravne, so poslali tudi v Rusijo, Anglijo in Poljsko. Tudi na Tirolskem, Solnograškem in Štajerskem so začeli z izdelavanjem teh hišic. Francija jih je naročila 600.000, Italija 300.000, Belgija in Romunija po 100.000, Nizozemska 150 tisoč, Poljska 1.2 milijona in Rusija 2.5 milijonov. Potrebnovali bodo toliko lesa, da bo nastala nevarnost za naše gozdove. Avstrija bo gotovo izvažala velike količine lesa in si bo dobila sredstva, za plačilo uvoza blaga, ki ga potrebujemo.

Polarni mraz v Avstriji

Počasi vedno bliže kima starka Zima. Gore je že pobelil sneg, ki misli kar prezimiti na njih. Zdaj zdaj bo pa čez noč vsa ravan bela. S snegom in zimo pa pride tudi mraz, ki dela vedno, posebno pa danes, ljudem dokajšnjo skrb. Mnogo stvari je treba zavarovati pred mrazom, dobro zapaziti okna, preskrbeti se z drvmi, s toplo obleko in dobro obutvijo, kar je danes če že ne nemogoče, pa vsaj zelo težko. Ob takih skrbih se radi tolažimo, da zima morda

ne bo tako huda in smo kar veseli, da pr nas ni tako mrzlo kakor v Sibiriji, kjer znaša polarni mraz 60 ali več stopinj. Le včasih nam da tako imenovani severni val nekoliko čutiti, kaj je predokus polarnega mraza.

Pa tudi v Avstriji pozimi ni povsod enako mrzlo. Tako je splošno znano, da ima vsako zimo najnižjo temperaturo v Avstriji že od nekdaj kraj Tamsweg v Lungau. Toda rekord v mrazu in najnižjo temperaturo v vsej srednji Evropi, kar pravi polarni mraz pa ima v Avstriji nek drug kraj. Ta leži na nižjeavstrijskem blizu Štajerske meje pri Mariazellu. Ne daleč od kraja Lunz am See ob izhodu Lechnergrabna leži na Gstettner planini v višini 1270 m Ledena jama, ki je široka približno 50 metrov in 150 metrov globoka, okrog in okrog obdana s strmimi pečinami. V to jamo se stekajo in padajo mrzle zračne plasti, ki dosežejo rekord v mrazu — to je 50 do 60 stopinj pod ničlo; ker je kotanja od vseh strani zaprta s pečinami in veter ne seže vanjo, ostajajo mrzle zračne plasti kot težje kljub sončnim žarkom vedno na dnu in tako ohranjajo stalni mraz, ki je po svoji jakosti podoben polarnemu sibirskemu mrazu in ima kotlina zaradi tega mraza tudi povsem polarni značaj v rastlinstvu. Medtem ko je nekaj kilometrov proč od kotline toplota že za 40 stopinj višja in celo ob robu kotline normalno rastlinstvo in gozd lepo uspeva, je v kotlini samo rastlinstvo čisto kot v polarnih krajih in sibirskih tundrah z značilnimi lišaji in mahovi. Zanimivost in prednost tega znamenitega kraja je v tem, da lahko tu na domačih tleh preizkušajo biološke učinke polarnega mraza na rastlinstvo in živalstvo.

Pri Mohamedovi bradi

Tako so se včasih baje Turki zaklinjali, če so hoteli kaj resno obljubiti. Duševati in hudicevati kot Slovenci, Turki ne znajo, ker pač niso Slovenci, janičarji pa so tam že davno izumrli in jih nikoli ni bilo toliko kot na Koroškem. Toda sedaj je nastala na Turškem velika zadrega. Kajti kakor poročajo švicarski listi — tedaj bo že res — je čestita in slavna Mohamedova brada, ki jo je zapustil v spomin svojim častilcem, in ki so jo hranili v Carigradu v 14 svilenih z zlažom pretkanih in biseri obšitih vrečah, ter jo le enkrat na leto pokazali Turkom, nenadoma izginila. Zviti in drzni tatovi so popihali z njo brez sledu. — Morda se bo čez par let pokazala kje na zasebni razstavi kakšnega ameriškega milijonarja. — Toda ubogi Turki so v zadregi, ker ne vedo pri čemu naj se sedaj zaklinjajo, ko ni več Mohamedove brade!

V GOSTILNI

Vižnik je prišel v gostilno, da bi se ga zopet pošteno nasrkal, zato je naročil najprvo pečenko. Natakaraica mu jo je prinesla in možak jo je nejevoljno obračal na krožniku. — »No ali vam ni všeč?« ga je vprašala natakaraica. — »Majhna je in smrdi«, je vihal z nosom. —

»Tedaj je ravno prav, da je majhna«, je dejala, »zakaj če bi bila večja, bi še bolj smrdela.«

F. S. FINŽGAR:

Silvester

»Postarali ste se, Silvester, odkar se nisva videla.«

»Postaral, in s križem na rami romam tja, kamor nam je vsem zapisano.«

»In križ ste si sami naložili, Silvester!« Nekoliko je pomolčal, potegnil rami visoko kvišku, z ramami vred dvignil strehaste obrvi, običal za časek v tej pozici, nato pa hipoma oboje povsobil, da se je stresel suhljati život. — Potem je rekel:

»Sem ga naložil in ga nisem. Nekaj sam, nekaj drugi; takole je, gospod!«

»Filozof«, sem prevdaril sam pri sebi. V tistem hipu se mi je rodila slja da bi zvedel zgodbo tega moža, ki je osivel — v ječah.

»Silvester, nekaterikrat sva se videla, pa sva malo govorila. Ali danes bi vas jaz vprašal: Kaj, če bi mi vi popolnoma odkritosrčno razodeli, kaj in kakšen je bil pravzaprav začetek tega in takegale vašega konca. Sedite, pa mi povejte; saj sva rojaka!«

»Hvala lepa, gospod! Sedel bom, nič se ne bojte, zakaj čist sem. Pred mesecem pa nisem bil čist, in takrat bi rekel Silvester: Hvala lepa — in ne bi bil sedel in ne pripovedoval.«

»Torej koliko let ste prebili po zaporih?« »Šestdeseto leto življenja mi teče, od teh šestdeset sem jih preživel štiriindvajset za, tistimi okni...« Dejal je navskriž prste in pogledal skozi.

Silvestru je kanila solza na sivo brado, in obraz mu je zasenčila za hip bolest, porojene na dnu srca nekje, odkoder je stopila kakor iz groba v tej uri.

»Štiriindvajset let« sem ponovil počasi.

»To je mnogo!«

»Preveč gospod! Če je vsako leto od teh let vredno samo deset kron, sem poplačal

dvakrat vso škodo, kar sem jo prizadel ljudem. Dvakrat, sam pravim, pa ne štejem mraza in lakote in drugačnega trpljenja k temu računu. Zakaj vse to je pa za obresti, po krščansko rečeno, za pokoro.«

Zdelo se mi je, da se je še ena solza izprožila izpod veke, ker je Silvester naglo potegnil z rokavom preko oči, kakor bi se nečesa sramoval.

»Pripovedujte torej od začetka do konca...!«

Silvester je začel...

Dolga je bila njegova povest, z žalostjo in bridkostjo napojena. Celo njegovo življenje je bila zastavica, vsa prevozlana z nitmi, ki jih plete v človeku strast v čudoviti klopčič, ki bo spoznan in razrešen šele tedaj, ko se snidemo ob koncu dni v Jozafatovi dolini...

Takle pa je bil začetek njegove poti navzdol...

Silvester pripoveduje:

Ko bi se zdajle dvignila očetova iztrohnela roka iz groba, bi jaz, izgubljeni sin, romal na gomilo in bi pokleknil in roko poljubil pa bi govoril: Poljubim te, roka očetova, ker si bila stroga, kakor sem zaslužil. Ko bi bila pa še strožja, bi te poljubil dvakrat. In ko bi bila tedaj zapahnila vrata in me zaklenila v dom, ko si me odvedla v tujino, bi te poljubil desetkrat. Ali to so prazne misli, kaj ne, gospod?

»Pripoveduj, Silvester! Torej z doma so te dali?«

Z doma, ker sem bil poreden, neugnan in nemiren, kakor vrela voda. Toda danes vem natanko, da hudobije še ni bilo v mojem srcu. In vendar sem že takrat čutil, da so vsi prsti cele fare kazali name: Silvester, oha! In vse oči so gledale na očeta

in mu očitalo: Tvoj sin, oha! Zato je rekel oče: Silvester, dovolj sramote. Služiti pojdeš. Čez gore, v tujo deželo, da ne pride sloves o tebi čez visoke planine od tukaj ne tja in od tamkaj ne sem.

Mrzla groza me je stresla od tistem trenutku. In ko bi ne bilo trme v moji glavi kdovekoliko, bi bil pokleknil pred očeta in prosil z dvignjenimi rokami. Tako pa nisem. Zato sva šla.

Tri dni sva hodila. Ponujali so me po kmetih, kakor ponuja krošnjar slabo blago, dokler me niso spečali. In kje! V neki grapi, zapazeni od treh plati z gorami in gozdovi, je gospodaril v pusti samotni trden kmet. Nobenega soseda, nobene vasi, nobenega zvonu in tudi ceste ne. Komaj kolovoz. Ko sem segel očetu za slovo v roko in poslušal vpricho gospodarja te-le besede: Vso očetovsko oblast vam izročam nad fantom! Dajte mu dela več kot kruha. Pod zimo se vrnem ponj. Če ga pohvalite, se vrne domov; če ne, Silvester, bo tvoja pot naprej, čeprav v deveto deželo — tedaj se je očetu tresla beseda, jaz sem pa strmel na visoko bukev, kjer sem opazil ptičje gnezdo. Po očetovem odhodu sem se skrivaj splazil na visli, se zaril v slamo in se razjokal tako neusmiljeno žalostno, da so me oponašala jagnjeta pod menoj v ovčaku. In tedaj sem sklenil, da potrpi vse, potrpi, če bi polena sekali na meni, samo da se otmem jeseni te grozne grape.

Prvi dan mi ni nihče ukazal dela. Drugo jutro še pred svitom me je political gospodar. Gospodinja, odurna in ljubljana ženska, mi je nalila mleka v skledo in porinila predme peto črnega, suhega kruha.

(Dalje prihodnjic.)

»Noter!«
»Hvaljen bodi Jezus Kristus!«
»Na veke!«
Komaj z enim očesom sem se ozrl od pisalne mize proti vratom. Pa sem takoj mrmraje pristavil: »Hinavec!« Zakaj možakar, ki se je pojavil pred menoj, je z vso zunanostjo molče kričal, da je kruto malo vaje pobožnih pozdravov. Pero sem odložil in se okrenil proti njemu, ki je stal za durmi.
Velik mož, sivobrad, na licih ostre, značilne brazde, čelo razorano, obrvi košate, kakor streha obešene na lice. Obleka vagabundstva.
»No, kaj bi?«
»Me ne poznate, gospod?«
Sivi brki so se mu razčeperili, krog ustnic mu je zaigral smeh, ki je čakal in se zlobno veselil mojega razočaranja. Njegove oči, kakor bi se ukresali dve živi iskri v stari skornji hrastovega parobka, so me zadle z ostrim pogledom.
Pomisli sem in ga še enkrat pogledal.
»Silvester?«
Možakarju so se brki še širje razčeperili, tako široko, da so se pokazali od tobaka orumeneli zobje in zaeno je dvakrat navihansko pomežiknil. Odgovoril pa ni nič.
»Torej zares Silvester?«
»Silvester, da, gospod!«
»Oči so vas razodele!«
»Oči drže, drugo pak je danes belo jutri črno. Zares, gospod!«
In vnovič je pomežiknil. Iz pogleda je zeval grob pokopane vere vaše in v človeštvo.

Pisana poljana

POSUŠENI ROŽMARIN

Martin Vozel se je vračal iz taborišča domov. Daleč za njim se je vlekla bela cesta in zginjala pred njim v zelen gozd. Travniki ob cesti so bili prašni, prašen in utrujen je bil tudi Martin. Noge so bile krvave od razpuščenih žuljev, srajca se je trgala od znoja.

Joj, daleč je do doma. Hodiš in hodiš, ležeš pod pot, poješ košček priberanega kruha spiješ perišče vode in spet naprej. Hodiš dve uri — pet kilometrov — do doma pa jih je še sto.

Martin je na smrt truden. Noge se zapletajo in šibijo v kolenih. Samo z voljo jim Martin še ukazuje.

Martin Vozel ima doma bajto, za nekaj krp polja in nekaj goličave, kjer je bil iztrebil grmovje.

»Njivo lahko narediš« mu je prigovarjal sosed. »Benka prodaje, ker potrebuje denar. Kupi.«

Martin je premišljeval. Res grmovja je dosti, toda počasi bi se svet le dal stregiti. Nazadnje bi nastala še čedna njiva. Poslednji belč je skopal iz skrinje, zadnje dinarje pometel po predalih in kupil goličavo.

»Le zakaj ti bo tisto malinovje«, se ga je koj po kupčiji lotil Podlesnik. »Menda ne misliš pogozditi?«

»Njivo bom ustvaril, tako, da se boš čutil. Potlej mi za kruh ne bo šla trda.«

Ljudje po vasi so odkimavali. »Martinu se je zmešalo. Iz malinovja in robide bi rad naredil njivo. Reva zgarana.«

Martin pa kar po svoje. Še zdanilo se ni dobro, že je bil na goličavi. S krampom je trgal grmovje iz tal in sproti pobiral kameenje, kar je bilo večjega. Po cel dan se je potil na soncu, še jesti je komaj utegnil, toda odnehal ni. Iz grmovja je naredil butare; malinovje in robido ter srobot, pa je pustil rasti naprej.

»Kaj ne boš vsega poruval?« so ga spraševali.

»Boste že videli. Le brez skrbi. Še zijali boste.« Grmovje je bilo pospravljeno in jesen je posušila malinovje, robido, srobot in travo.

Nekega dne je Martin okoli svoje goličave skopal širok pas. Do golega je strelbil travo.

»Kaj misliš coprati, da si ris napravil?« so zijali sosede. Martin je bil tiho. Roke so mu bile nategnjene, da je čutil vsako kito posebej.

Potlej je od doma privlekel nekaj otegov slame ter jo razstlal. Z rahlim nasmehom je koračil po svojem svetu. Sosedom se še ne blišča ne, kaj vse nameravam. Samo Blažonova dekla ve. Ta lahko, ko jo bo k bajti pripeljal, koj ko bo na novi njivi vsejana pšenica.

Počasi vleče Martin žveplenko iz žepa. S pobožnostjo uprasne prvo in jo vtakne v slamo. Precej se plamen zažre v suhoto. Martinu žarijo oči.

Ogenj divja že na vseh koncih, toda prekrisa ne gre. Martin je vse natančno premislil. Sicer je za vsak slučaj prinesel nekaj barigelj vode, toda kazno je, da je ne bo rabil.

Pelak, ki ima gozdno mejo z Martinovo goličavo, drvi po kolovozu. Martin se mu na daleč reži.

»Kar počasi, stric, gre vse prav. Copram, zato sem pa ris napravil.«

Pelak kar pade k Martinu. »Hudiča, ali me misliš ob gmajno dati?«

»Saj vidite, da ogenj ne stopi čez ris. Parnal sem ga. Vetra pa tudi ni.«

Pelak gleda in vidi, da ogenj ob risu porenja in da se vrača na sredo, Kar strah ga je ob Martinu. So pa mislili, da Martin včasih ni pri pravi. Blažonova Mica je res malo zarukana, Martin pa ni.

Ogenj ponenava. Vročina dehti iz pepela. Nikjer ni več nobene maline, nobene robide in nobenega srobotu.

»Pepel ti bo še za gnoj, Martin«, hoče biti Pelak učen. »Sam vem, zato sem pa kupil«, se hahlja bajtar.

»Čedna njiva. Če boš hotel, ti bom jaz zoral«, se ponudi Pelak. Martinu je prav.

Pelak orje in je kar nevoščljiv. Martin je čez pepel navozil še gnoja in prst ni slaba. Na nekaterih krajih skoraj črna.

»Proketo, norec ima pa res srečo.«

Potlej Martin seje. Štirinajst dni za tem je prišla Blažonova k bajti.

Zdaj se Martin vrača. Pšenice ni dočkal. Ko je dobivala klasje, so ga Italijani odveklili. Doma je ostala Mica sama. Precej nerodna je že bila, ker se ji je poznalo. Za kar je bila Martin ni rad šel.

Mica mu je pred vrati porinila v žep vršič rožmarina. Suh je zdaj, toda Martin ga ima zavitega, da ne izgubi lističev. Vse skozi ga je nosil s seboj in kadar je bil sa-

ga je poljubil. Prav tako diši, kakor Mici ni lasje, kadar so potni in preznojeni od dela.

Dobre volje je Martin, čeprav se komaj še vleče. Misli na malega Martina, ki ga ne bo poznal in na Mico, ki mora biti že cela ženska.

Toda pot je dolga. Ni je konca. In Martin ne more napraviti na uro več kot tri kilometre. Še to gre težko.

»Bog ve kako je z njivo, ki sem jo otel grmovju«, misli Martin in rad bi stal pred svojo njivo, ki jo je z ognjem ugnal. »Nemara rodi pšenico, da se vsi čudijo.«

Dnevi teko, toda Martin Vozel ne more več naprej. Malo za Postojno je obležal. Kakor pes se je zavlekel na prazen skedenj. Noge so se mu docela uprle.

Potlej je pritisnila lakota. Skoz skedenj je pihal veter in dišalo je po domačem.

Martina je vzdignilo. Noge je zavil v cunje in prevezal z vrstico. Čevlje je pustil kar na skednju. Počemu bi jih nosil seboj, ko mu je vse odveč.

Vseeno je bil korak težak. V prsih ni bilo nekaj v redu. Martin čuti zbadaanje pod rebri in čudno vročico v glavi.

»Prehladil sem se na skednju«, zamahne z roko. »Sonce me bo spet popravilo.«

Že po eni uri se mu je začelo vrteti. Noge so kar same zavile s ceste na travnik in Martin ni mogel drugače, da je legel.

Pred očmi mu je migljalo drevje in cesta in oddaljene hiše s praznim kozolcem vred. Neka sladna trudnost mu je omrtvila ude, nog ni več čutil.

Po cesti, tam izpod drevja je prihajala Mica z Martinkom. Okoštala se je in tudi otrok je že cel bučman.

Martin se smeje in maha z roko.

»Bi radi na voz? Ali greste iz Gonarsa?« Voznik vidi mahajočo roko in ustavi.

»Greste proti Ljubljani?« Martin Vozel kima in se smehlja.

»Vam bom pomagal na voz«, je prijazen voznik. »Vas zelo bolijo noge?«

Martin kima in kobaca na voz. Zdaj zlomljeno sedi zadaj in gleda na cesto. Kako se vrti.

Voz ropota, gmajna ob cesti leti z blazno naglico nazaj. Nenadoma Martin omahne. Nekaj se mu nabira v prsih, v ustih je sladko, že teče skozi priprte zobe. Martin lovi sapo. Tedaj bruhne cel plaz krvi.

Martin se lovi, toda roke ne najdejo opore. Povsod je tema in gmajna se je ustavila. Martin Vozel, bajtar, ki je iz goličave naredil njivo in ga doma čakata Mica in Martinek, je za vselej končal svoje vračanje.

Voznik prestrašeno gleda v kri in v oči umirajočega. Konj grebe s kopitom v prašno cesto, gmajna je negibna.

»Le čigav je revež, morda je še pred Ljubljano doma?« Voznik ne ve kaj storiti.

Potlej seže mrliču v žep. V levem je kos oglozanega prepečenca, v desnem droban zavitek.

V zavitku je suh vršiček rožmarina. Suhičasti lističi odletavajo.

»Do Ljubljane ga bom odpeljal, tam naj pa drugi iščejo«, gre voznik po smrekove veje, da pokrije mrliča.

Potlej reveža zravna, ga pokrije z vejami in čezenj vrže plahto. Posušeni rožmarin zažene na cesto, kjer obleži pod zadnjim kolesom.

Ko voznik švigne po konju, gre kolo čez suhi rožmarin. Gmajna spet beži nazaj, toda Martin Vozel je ne vidi več.

Iztok.

Miklavževa smola

»Zopet moram pregledati svoj drobiž po ljubi zemlji«, je tistikrat godel sveti Miklavž in privlekel od nekdaj daljnogled.

»Moja praznik se bliža in angelčki-pismo- noše že dolge tedne kopičijo pisma.«

In že je odprl nebeško linico — zvezdo-

slovci so zaman ugibali kakšna nova zvezda mora to biti — ter raztegnili kukalo. »Kako vse mrgoli«, se je starček smejal v belo brado. »Pa povsod vidim same kuštrave paglavčke, ki se sklanjajo nad papirjem, na katerem je že z velikimi črkami napisano: LJUBI SVETI MIKLAJŽ... — Ej, poredni Janezek! Kako se lažeš, da si priden! Kot bi jaz ne vedel, kako nagajaš mamici. Šibo boš dobil, šibo! — No, pa kaj sladkega bo tudi viselo na njej...«

Starček je preveč dober in jih je od svetega Petra zato že mnogokrat slisal. »Ti le glej, da ne boš kakega nevredneža spustil v nebesa, meni pa ljubi Bog še nikdar ni zameril, če sem dal tudi porednim poleg šibe okusiti nebeške piškote«, mu je odgovarjal škof.

»Pa kaj vse bi radi imeli!« je sam pri sebi govoril Miklavž; ko je gledal po zemlji. »Kakopak! Tank in kanon! Kaj ni že dosti vojne? Letos vam bom prinesel orožje iz samega sladkorja, pa bo mir.« V resnici je angelčkom-pekmo že zdavnaj ukazal vse potrebno. S tem hoče letos razveseliti mlade zobke, ki so v vojnih letih zaman prosili mamico kolačkov.

Tedaj pa je svetega Miklavža pocukal škof Modest: »Moj nebeški prijatelj, še na drago Koroško pogled! Tudi tam so tvoji malčki. Včasih so se obračali name, da sem jim pomagal. Pa že dolgo nisem slisal prošnje: Sveti Modest, prosil za nas! Ne vem, ali so pozabili, da sem v nebesih, ali pa se jim predobro godi. — Poglej, pogled po moji Koroški!«

»Po Koroški, praviš? No, pa pogledjmo, moj Modest!...« In že jo je iskal po zemeljski obli. »Kje že je?«

»Gospa Sveta...« mu je pomagal Modest in se spomnil na stare čase, ko so Slovenci še v trumah romali na njegov grob. Kako so ljudje nehvaležni!

»Saj res, Gospa Sveta!« Miklavž je še bolj raztegnil daljnogled, da bi ga križ na zvoniku gosposvetske cerkve skoraj dregnul v nos. »Jo že imam. — O, ljuba Koroška, kako si lepa!«

In potem je pričel opazovati iz kraja v kraj. Na vsaki vasi je počival njegov daljnogled. Tudi tu je videl svoje ljubljenske zatopljene v pisanje pisem.

»Hm, hm! Prav tako so kot povsod: Ljubi sveti Miklavž! Noben ni tako priden kakor jaz, zato mi prinesi tank in kanone, pa sabljo in puško in goro nebeških sladkarij... Meni pa punčko in škatlo obleke in medvedka in čebriček. Pa na likalnik ne pozabi... Vidiš, vidiš! Vsak koroški otrok pristavlja v pismu tudi prošnjo: Prosim

tudi za knjige s slikami in pravljicami. Tako radi bi brali slovenske knjige...«

Miklavžu se je zasmilila koroška mladina. Saj je videl v srca, pa tudi sveti Modest mu je že večkrat pravil o nesrečnih ljudeh, ki so jim hoteli ukrasti pravico do materinega jezika. O, ubogi malčki!

Tako povpraševanje po knjigah še v nobeni deželi nisem opazil. Kaj ni na Koroškem nobene slovenske tiskarne? In že je svetnik poiskal Celovec. Njegov daljnogled se je ustavil na veliki hiši, kjer vsak teden ropoče stroj in lete izpod njega »Koroške kronike«. In videl je tudi v sobo gospoda urednika, ki je pravkar sedel za svojo pisalno mizo in se boril z vsakdanjimi težavami. Sveti Miklavž je takoj vedel, kaj ga muči.

»Ubogi revež! Tako rad bi pomagal koroški mladini in ji poklanjal pisane knjige s čudovitimi pravljicami in lepimi slikami, pa še papirja nima, v tiskarni pa — en sam stroj. Potem pa delaj!«

Miklavžu se je gospod zasmilil in je takoj sklenil, da mu bo pomagal. Stlačil je daljnogled in zaprl nebeško lino. Dovolj je vedel o željah in potrebah koroškega mladega sveta.

»Hudo je, Modest, hudo! Še knjig nima tvoja mladina. A letos se bom tebi na ljubo zavzel zlasti zanjo.« In že je odhitel v delavnico, kjer so se angelčki trumoma zgrnili okrog njega ter mu poročali o svojem delu.

»Lepo, lepo!« je kimala Miklavževa bela brada. »Danes vam naročam novo delo. — Pravkar sem gledal po ljubi Koroški. Otroci bi radi brali, pa nimajo slovenskih knjig. Zato pa, angelčki, takoj na delo! Pisarčki naj izvlečejo na dan svoje najlepše pravljice in slikarčki naj se spravijo z barvami nad papir! Krilatec-tiskarčki pa naj zavrtje vse nebeške stroje! Doslej ste bili pridni in ste napolnili že vsa skladišča. Zdaj pa bomo do mojega praznika tiskali slovenske knjige. Saj ste zadovoljni, kajne?«

»Seveda smo!« so zacingljali angelčki s svojimi zvonkimi glaski.

»Samo krojački naj ostanejo pri šivanju! Mnogo je na Koroškem družin, ki so se vrnilo v prazne domove. Za vsakega toplo suknjico! Sveta Hema pa bo nadzirala delo, da bo vse lepo in prav. — Angelčkovački pa naj izgotove v teh dneh tri slovenske tiskarske stroje, ki bodo moj poseben dar Koroški. To bo gospod urednik gledal!...« Še angelčki so raztegnili usteca, ko so videli, da ima sivolasi Miklavž nekaj za bregom.

»Zdaj pa na delo!«

In že je bučalo po vseh nebeških delavnicah kakor v panju...

Miklavžev večer. Svetnik je oblekel nočjo svojo najlepšo obleko in njegovo belo

glavo je krasila nova mitra, ki jo je iz hvalnosti, da se je tako zavzel za mladi Korotan, sešla sveta Hema.

Na nebeški porti je že vse popoldne vladal tak živžav, da si je sveti Peter kar ušesa mašil.

»Bog se usmilil! Saj bodo nebesa podrli!«

Celi vlaki vozičkov so stali na nebeški cesti, do vrha naloženi, da so se kar šibili. Saj je na njih vse bogatstvo Miklavževih skladišč. O, kako diši po mehkih piškotih! Mmmm... To bo veselje, ko bo tovor dospel na zemljo!

Tudi »vlak« za Korotan je bil že pripravljen. Kar petnajst zvrhanih voz. Trije tiskarski stroji so se kar svetili: saj so bili novi in — pomislite — delani v samih nebesih. In kakšni skladi knjig! Seveda tudi igra in sladkarij ni manjkalo.

Angelček-vozač je pravkar namazal kolesa, da se ne bo sveti Peter smejal; kakor lani, ko je poslušal cviljenje vse do pristanka na zemlji. Tudi zavore je moral pregledati.

»Težko bo. Tovor je velik; kar spremijam Miklavža, še nisem vozil takega. Škoda, da ni snega! Z vozmi bo mnogo težje po oblakih kot bi bilo s sanmi«, je modroval. Ta čas pa so že privrele ostale trume krilatec in med njimi je stopal ves nasmejan sam sveti Miklavž.

»Čas je, da gremo! Otroci že težko čakajo.« Sedel je na zadnji voz »koroškega vlaka« in ko so zlezli na vozove še angelčki, je zaklical vozaču: »Zdaj pa le proti Koroški!«

Nebeška vrata so se na stečaj odprla in vlaki polnih vozičkov so se premaknili. Angelčki pa so peli Miklavžovo pesem ter mahali svetemu Petru, ki se je naslanjal na zlate podboje ter porednežem žugal s ključji... Vozički pa so že drdrali po srebrni cesti oblakov proti zemlji in zvezdice so jim razsvetljevale pot.

Miklavž je bil dobre volje. Kaj ne! Saj je danes njegov dan. In deliti dobrote je tako lepo. Ni vsakemu svetniku dano zapustiti nebesa in obiskovati otročad. Že je gledal v duhu, kako bo presenetil gospoda urednika z nebeškimi tiskarskimi stroji in balo papirja, že je gledal žareča lica koroških otrok ob pogledu na pravljicne knjige.

»Koroška, Koroška...« so zaklicali angelčki in kazali s prstki v globino.

Saj res! In vedno bliže so ji bili. Že so razločili srebrni pas in Miklavž jim je pokazal, da je to Drava.

»In kako veliko zrcalo!« je kazal angelček-novinec na Vrbsko jezero pod seboj, da so se vsi smejali.

Kmalu bodo na zemlji.

Poglejte, pogledjte! Tamle so pa parklji! Že čakajo, da gredo z nami po paglavce«, je eden izmed krilatec pokazal navzdol, kjer se je njihova meglena cesta dotikala Koroške.

»Saj res, saj res!« so angelčki zagnali tak vrišč, da so jih tudi peklenščki morali opaziti.

Črnuhi so stali na zemlji — pravkar so prilezli iz pekla — in čakali svetega Miklavža. Hoteli so vresečim angelčkom ponagajati in so začeli kar vsi naenkrat pihati svojo peklenško sapo proti nebeškemu vlaklu.

»Hu, hu!... Nebeška svojat, boš tiho!«

Vlaka sicer niso ustavili, toda njihova sapa je razmajala ravno cesto oblakov, da se je začela viti kot kača ter je dobivala vedno več hribov in dolin.

Angelčki so jim vračali šalo za šalo, le vozaček je postal za čuda resen. Zavoro je privil do kraja, a ovinki in jarki so bili prehudi. Poleg tega parklji še niso prenehali s pihanjem...

Joj, nesreče! — Nenadoma je bilo konec razposajenega smeha, kajti pri novem ovinku, kjer je peklenški pih odnesel že precejšen kos nebeške ceste, je levo kolo zavozilo v prazno. In za njim ves vlak...

Angelčki so v hipu poskakali z vozičkov na cesti je ostal tudi sveti Miklavž, vlak s tiskarskimi stroji in pravljicnimi knjigami, z igračami in slastnimi piškoti pa je kakor utrinek v velikem loku zletel preko neba — in naravnost v »zrcalo«, da Vrbsko jezero pljusknilo in zakrilo Miklavžev zaklad...

Krilateci so s prstki v ustih gledali v majavih meglic v globino in hvalili ljubega Boga, da jim je dal peroti: sicer bi tudi oni z vozički vred zaplaval v ceste.

Tudi Miklavž je žalostno gledal v globino: »Šmentana smola in škoda! Kar ho dim na zemljo, si mi kaj takega še ni primerilo. Kakor da bi bil parklje kdo na hujškal!...«

Pa ni vse nič pomagalo. Zastonj je delal načrte in se veselil, da bo iznenad koroško mladino. Moral je z angelčki nazaj v nebesa, kjer so še enkrat pregledali po skladiščih in pometli vse kote. Vsaj r kaj voz so naložili na mladi Korotan.

»Pa da mi pomagajo še Miklavžev izgubite na zemlji!« je nebeški vozač Peter zaklical za krilateci, ko so znova odbrzeli po srebrnih oblakih, ki jih je že v drugič spleta neč... Fr. Bazilij

Izpod domače lipe

SELE

Po triletni odsotnosti sta se vrnila v domačo faro dva vrla rojaka, pa žal ne živa, marveč da nadaljujeta svoje smrtno spanje na domačem pokopališču med rajnimi svojci. Dne 14. novembra so namreč pripekljali iz Celovca zemeljske ostanke Makseja Keliha in Tomaža Olipa. — Maksej je bil nadarjen mladenič, podjeten in marljiv tesar, vsa leta vnet član prosvetnega društva in izvrsten tenorist pevskega zbora. Mnogokrat smo ga z veseljem gledali na odru in vsako nedeljo slišali njegov prijeten tenor s cerkvenega kora. — Začetkom leta 1940 je moral k vojakom, pa ni maral dolgo služiti Hitlerju, majnika se po končanem dopustu ni vrnil več k svoji vojaški edinici, ampak jo je ubral rajši na jug čez mejo. Po zlomu Jugoslavije se je skrivoma vrnil v domače kraje, kjer se je z več tovariši skrit preživil z lovom. Dne 11. oktobra leta 1942 pa ga je zadela smrtonosna krogla iz puške lovskega čuvaja. Naslednji dan je umrl v Celovcu v bolnišnici.

Tomaž Olip se je s svojo delavnostjo od preprostega gozdnega delavca povzpел do imovitega posestnika Jerebove kmetije na Obirskem. Dobrosrčen je bil z jastvinami podpiral lačne skrivače, bil zato z mnogimi drugimi odveden v celovške zapore, in je stal 7. aprila 1943 pred ljudskim sodiščem, kateremu je predsedoval znani krvoločnik Dr. Freyssler. Državni tožilec je tudi zanj predlagal smrtno kazen, obsojen pa je bil na 8 let ječe. Njegova bolehnost in živčni pretresljaji pa so že čez teden dni povzročili smrt. Z njim vred sta bili obsojeni žena in najstarejša hčerka, mlajše otroke so odgnali z doma v Nemčijo, posestvo pa izpraznili. Po zlomu hitlerizma so se člani družine, iz ječ in gozdov zopet vrnili na prazen dom, očeta pa nimajo več v svojem krogu.

Pogreba obeh žrtev so se udeležili številni prijatelji in sosedji in trije duhovniki. V slovo sta jima spregovorila tople besede v cerkvi domači župnik, ob grobu pa župan Janko Ogris. Tovariši pevci so jima na grobu zapeli žalostinki »Nad zvezdami« in »Vigred se povrne«. Naj jima boče lahka zemljica domača.

METLOVA

Vse leto se ni pri nas nič zganilo. Si gotovo mislite, da je spimo zimsko spanje, pa že ni res. Saj veste, da je vedno, posebno pa še v jeseni, na deželi dosti dela. Drugače ni nič kaj posebnega pri nas, samo ženijo se še zmeraj. Pred kratkim smo imeli dve poroki. Dne 27. oktobra sta se poročila Mišic Zofija, Mravljijohova iz Metlove in Opetnik Josef, Škorjančev iz Metlove. Tudi kovaški mojster Somrohov Karel se je naveličal samskega stanu in je vzel za ženo Rogačevo Terezko iz Vogerč, da mu bo pomagala pri njegovi obrti. Na zadnjo nedeljo v novembru smo se pa malo zavrteli. — Naj bo za danes zadosti. Oglasi smo se drugič, ko bo kaj več novic.

ŠMIEHEL NAD PLIBERKOM

Da ne boste pozabili, vam še enkrat sporočamo, da bo obisk sv. Miklavža za odrasle ob šestih zvečer. V nedeljo 8. decembra bo ob treh popoldne akademija Marijine družbe. Vsi prav lepo vabljeni.

BOROVLEJE

V nedeljo popoldne je bil pri nas svečan pokop 25. partizanov, ki so padli lansko pomlad v okolici Borovlj. Iz glavnega trga, kjer je sredi številnih vencev stala krsta z neznanim borem se je vil sprevod proti pokopališču kjer je bil izkopen velik grob s petindvajsetimi krstami. Vkljub izredno slabemu vremenu se je svečanosti udeležilo veliko število ljudi. Zastopani so bili tudi predstavniki oblasti in zastopniki zaveznških držav.

CELOVEČ

Kdo je v nacistični dobi imel le količkaj pameti, je s strahom gledal na vzgojo mladine, ki jo je nudila nacistična šola. Ko je nacizem padel, se je ljudstvo oddahnilo in z zadovoljstvom sprejelo na znanje zakon, ki je zahteval odstranitev nacističnih vzgojiteljev. Propalnice pač ne morejo biti vzgojitelji, kakor tudi kozel ne more biti vrtnar. Nacizem pa v nekaterih ljudeh še naprej stoluje, kakor sod, v katerem so bili slanki, še dolgo po njihovi odstranitvi smrdi. Izraz tega smrdu je čutiti tudi v Celovcu. V vzporednici osme šole realne gimnazije v Celovcu so se vsi dijaki odločili, da se ne bodo udeleževali verouka. Gotovo se nismo brez strahu bali mladine, ki je padla podlet v nacistični šoli. To bi bilo enako kot v nacistični vojski. Najbolj žalostno pa je to, da so iz razreda odstranili križ, ki ga je dal namestiti gospod ravnatelj. Če bi povedali še to, kdo je ta križ odstranil, potem bi morali že skoro obupati in se odločiti razreda ne bi čudili. — c.

LEŽBE

Pretekli teden so obiskali našo vas tatovi. V noči od srede na četrtek so ukradli gospodarju Prosenu približno dvesto kilogramov težko svinjo. V današnjem času je to izredno hud udarec za gospodarstvo. Kmet mora živeti sebe in družino, razen tega mora pa oddajati svoje pridelke še za druge, ki nimajo svojih posestev.

Z vremenom smo pa še kar zadovoljni, ker ni preveč snega in lahko brez večjega truda pripravljamo drva za zimo, da nas ne bo zeblo. Ob priliki se bomo zopet oglasili s kako novico.

ZILJSKA BISTRICA

V soboto 30. novembra smo pokopali Pipovo Strino. Bila je to sestra pred leti umrlega žup. Varmuta, ki je pastiral v Bistrici. Pokojna, ki je bila vzgled dobre žene je zadnji dve leti svojega življenja hudo trpela zaradi neozdravljivega raka.

Dne 26. novembra je bil v Ziljski Bistrici molitveni dan, ki je bil združen s tridnevno pobožnostjo. Bistrica je kakor stebel našega narodnega življenja v Ziljski dolini. Nikjer niso stari običaji tako živi, kakor na Bistrici. Na molitveni dan se je zgodilo nekaj prav posebnega. Možje so imeli svojo molitveno uro in se jih je ob tej priliki zbralo nad osemdeset v cerkvi. Prav lepo so prepevali stare in novejšje cerkvene pesmi. Ob tej priliki ne smemo pozabiti zaslug starega bistriškega organista, ki že celih petdeset let skrbi za lepo petje v Bistrici. Dne 12. januarja bo praznoval svoj zlati jubilej.

VOGERČE

Miklavčeva družina se že dolgo časa pritožuje nad predrznimi tatovi, ki jo neprestano nadlegujejo. Poleti je izginila ovca, nato kokoši. Dne 26. novembra so tatovi zopet prišli in odgnali 170 kg težkega prašiča, ki so ga nadele od hiše zaklali. Pobrali so mast in meso, nekaj najslabših delov pa so še pustili, ker jim je zaradi bližajočega jutra postajalo že verjetno vroče. To je za Miklavčeve zelo velika nesreča, ker imajo vse predpisano, koliko smejo sami uporabiti in koliko oddati.

Kakor v drugih vaseh, tako tudi pri nas ohranjamo stare navade. Pretekli teden so bile pri Fidejovih terice, ki so bile ob končanem delu lepo pogoščene. Lužnikov oče pa so s svojo harmoniko poskrbeli tudi za nekaj okroglih, da so se tericam pošteno noge ogrele.

Narodni običaji ob žetvi

Na njivi se razporede žanjice po vsej njivi in žito pada na poresla, to je nekaj žitnih stebel, ki jih žanjica z veliko spretnostjo upogne in zveže, da potem za njo vezače povije snope.

A v Prekmurju, v ravni dolini reke Mure, žita ne žanjejo, ampak kosijo. Seveda to delajo moški, ki se imenujejo »žnjeci«. V enakomernih zamahih reže kosa žitne biljke in klasje pada na zemljo. Za »žnejci« hodijo potem ženske, delajo poresla in polagajo nanja pšenico, da jo potem povežejo v snope.

Včasih sproži kako dekle na njivi tiho tekmo, ko začne hitro žeti. To ostale žanjice hitro opazijo in se ne dajo kar tako ugnati. Sedaj pohite še ostale in kar naenkrat podro pol njive.

Pri »žnejcih« pa je ta tekma kar navadna. Med kosci pa mora biti nekdo prvi, najsposobnejši in najdelavnejši. To je »prvi žnjec«, kakor ga imenujejo. Tega potem v Prekmurju okrase s takomenovanim »dožnjekom«, o čemer bomo govorili kasneje.

Kjer torej žanjice žanjejo, imajo za seboj »vezače«, kjer pa kosci kosijo pšenico, tam pa hodijo za njimi »vezačke« in one vežejo snope. Zvezane snope potem na Dolenjskem puste v vrsti na njivi, da se ob suši, potem pa jih nalože na voz in odpeljejo domov v kozolec, kjer potem vse to čaka do mlatve. V Prekmurju in po Ptujskem polju pa ne poznajo kozolcev. Zato zlagajo snope v razstavo ali »križ«. Zložje namreč 12 snopov drug na drugega in jim na vrh še dodajo »klobuk« ali »deda«, da varuje klasje. Dvanajst razstavov ali križev šteje »kopos«. Kmetje so zelo veseli, če nažanjejo recimo 60, 70, 80 kop rži in po kakih 100 kop pšenice. Na Koroškem pa običajno zlagamo snope v tako imenovane »ostri« (droge s klini). Pod prvo ostro ali drog polože ponekod križec iz blagoslovljenega lesa.

Ker se pri tem delu porazgubi na njivi mnogo klasja, pridejo navadno otroci na njivo, da ga pobirajo, ponekod pa tudi odrasli. Tudi ti so pogoščeni s potico, ki jo imajo te dni na njivi kar več vrst: ja-

ŽDINJA VAS

V ponedeljek je bil v Velikovcu semenj, kamor je prišlo mnogo ljudi iz bližnje in daljne okolice. Ko se je vračal posestnik Vašnik Luka, po domače Blantar iz Ždinje vasi s tega semnja z vozom domov, je za njim privozil avto. Blantar, ki je stopal za vozom je skočil naprej, nesreča pa je hotela, da ga je avto od strani prijel in tako močno pritisknil, da je bil na mestu mrtev. Koliko zadene krivda šoferja bo ugotovila komisija, vendar bi pri tej priliki ljudi opozorili, da naj bodo skrajno previdni na cesti in naj ne spijo na vozu ter se takoj umaknejo, čim zaslišijo avtomobilsko znamenje. Nesreča kaj prerada pride.

KOMEL

V začetku tedna smo pokopali posestnika Pestotnika, po domače Mlinarja. Lansko leto je prišel iz italijanskega ujetništva. Ko je prišel domov, se mu je na očesu naredila mrena in je moral v celovško bolnišnico, kjer so mu vzeli oko. Tudi za drugo oko je bila nevarnost. Toda tudi operacija mu ni pomogla. Moral je mlad umreti. Pokojni zapušča hudo bolno ženo in pet nepreskrbljenih otrok.

RINKOLE

Nas Rinkolčane že dolgo žeja po elektriki. Med vojno je elektrika prišla do Vogerč, tam pa je prenehala in čaka, da bo prišel kdo in jo obudil k življenju. Pred kratkim je bila tu komisija iz Celovca z namenom, da bi se s kmeti domenila glede stroškov. Za napeljavo elektrike se je odločilo 15 kmetov in vsak bo plačal okrog 2000 šilingov. To bo za 10 žarnic, radio, likanje in motor. Vsak kmet si bo moral napeljati v hišo luč posebej, ker dovod bodo izpeljali samo do hiše. Komisija pride še enkrat, da bo pregledala teren in izvršila potrebna merjenja. Če bo šlo po sreči, nam bo ob vigradi že posvetila.

Zdaj, ko je pri nas že veliko snega, boste bolj malo novic slišali od nas. Temu so krive tudi slabe prometne zveze, ki ovirajo dostavo pošte. Da pa ne boste mislili, da smo se za vso zimo zarili v svoje koče, naj vam povemo, da se prav pridno pripravljamo na igro »Pri kapelici«. Za ta korak smo se odločili na pobudo našega režiserja Janka Kajžerja. Kadar bomo dovolj pripravljeni za nastop, bomo že sporočili, da boste lahko prišli pogledat, kako igramo. Želimo vsem tudi vesele praznike, pred Novim letom se bomo pa že kaj oglasili.

ŽELINJE

Na dan našega cerkvenega patrona Frančiška Ksaverija smo imeli v domači cerkvi celodnevno češčenje, ki se ga je udeležilo mnogo ljudstva. Ta dan je bilo deset svetih maš in še pet šolska maša posebej. Pri šolski maši so otroci na koru prvič odpevali slovensko, za kar se pobrigal domači

Sv. Miklavž v vojnem letu

Zaškrtla, čuj, nebeški ključ, odpirajo se vrata, na zemljo pa se vsipa luč in spušča lestev zlata.

Vratar nebes zagodrnja nad angelci z zavoji: »Da Bog vam pameti ne da! Na zemlji zdaj so boji.«

A že Miklavž ga prehitil: »Le pusti nas, da gremo! Ne veš, da vsak otrok želi vojaško si opremo?«

Se Peter razjezi močno, češ: delaš jim potuho!... — Miklavž pa s spremstvom na zemljo hiti v noč temno, gluho.

Fr. Bazilij

Obvestilo našim bralcem

Prosimo naše bralce, da nam oprostijo zamudo, ki je nastala zaradi poškodbe tiskarskega stroja.

Naše božične karte so že gotove in jih lahko dobite v vseh trgovinah, ki prodajajo »Koroško kroniko«. Hišni koledar še ni gotov, pa bo v najkrajšem času. Tisti, ki so že poslali zanj naročila ga bodo dobili takoj ko bo dotislan.

Uredništvo »Koroške kronike«

g. župnik. Pobožnosti se je udeležilo mnogo okoliških duhovnikov, ki so pri slovesnosti pomagali.

OBIRSKO

Stari Obir si je oblekel zimski kožuh in si visoko zapel ovratnik. Noči so se potegnile in čas, za katerega smo bili poleti vedno v stiski je zgubil na veljavi. Sedimo ob toplih pečeh in si krajšamo čas s pripovedovanjem, ugibanjem o bodočih časih, branjem slovenskih časopisov in drugimi hišnimi opravki. Z zimo je nastopila tudi tista prijetna domačnost in skupnost, ki se pri poletnem delu zaradi preobilnega dela in utrujenosti nekam porazgubi. Kaj posebnega se pri nas ni zgodilo. Ker bi bilo predolgo čakati do predpusta, sta se znečila in vzela Rigelnik Franc, podomače Kozamurnih in Marija Travnik, podomače Kurnikova. Poroka je bila v četrtek. Naradili so bolj na tiho, drugače pa je bilo kar fletno. Nevesta, ki je bila in še ostane cerkvena pevka je pela pri poročni maši. Poveselili so se na nevestinem domu in je nevesta pomagala godcem s kitaro. Bilo je prav zabavno. Mlademu paru želimo obilo sreče in blagoslova božjega. Kadar bo v naročju našega Obirja spet kaj novega, vam bomo že sporočili.

Bog naj naše delo blagoslovi! Naj odvrne od našega polja strelo in točo« in ostali odgovarjajo: Amen.

Potem odidejo vsi proti domu in pojo pesem. Ko se približajo gospodarjevi hiši, že od daleč prvi žnjec, ki hodi ves čas prvi, zakliče: »Dobro vam Bog daj, gospodar! Žetev smo opravili!« In gospodar mu pravi: »Bog daj! Ste mnogo nakosili?« In kossec odgovori: »Dobro letino nam je Bog dal letos. Toliko smo nakosili, da ne boste vsega spravili v skrinje, gospodar.« Gospodar potem zaključi razgovor, ki je navadno vedno enak ali le z majhnimi spremembami in je nekako obreden: »Hvala in vsa čast Bogu za blagoslov, za dež, s katerim je rosil naše njive, za sonce, ki je zorilo naše klasje in za lepo vreme, ko smo želi. Bog plati pa tudi Vam vsem, ki ste nam pomagali žetvo srečno opraviti.«

Nato pokliče gospodinjjo, ki prične točiti pijačo. Ko se prekmurški žnjeci okrepcajo, izroči prvi žnjec gospodarju dožnjek in mu pravi:

»Gospodar, zdaj vam damo dožnjek. Spleten je iz najlepšega pšeničnega klasja in iz poljskih rož. Obesite ga nad vrata hiše in naj vam čuva žito plesnobe in vse pokvare, vse do prihodnje žetve, ki naj vam jo da dočakati Vsemogočni Gospod Bog.«

Gospodar se zahvali za lepe besede, obesi dožnjek nad vrata in ponudi znova žanjcem pijačo. Nato sedejo za mizo k večerji in se razigrani vesele in zabavajo pozno v noč.

Stari običaji in navade in stare obredne pesmi so se najbolj ohranile na Murskem polju in v Prekmurju. Vendar pa je tudi po vseh ostalih slovenskih pokrajinah v zvezi z žetvijo mnogo navad, ki so tako stare, da se po njihovi značilnosti čuti izvor v davnih dneh. V dneh, iz katerih nimamo sicer zapisov, pač pa so se ti običaji ohranili v ljudskem izročilu. Gotovo govore vsi o veliki ljudski vernosti in o predanosti usodi, do katere so spričo naravnih sil brez moči. Zato spadajo vsi ti običaji v našo duhovno in kulturno zakladnico in jih moramo ohranjati. So namreč značilno slovenski in jih ostali narodi ne poznajo.

J. P.

(Konec)

Za naše gospodarje!

Dajmo hrane sadnemu drevju!

Kaj pa je to spet? Hrano sadnemu drevju? Kaj še, saj je dosti, da je sadno drevo dalo obilno sadno letino, da nas je preskrbelo z jesenskimi in zimskimi sadjem, da nam je dalo obilne dohodke, že v poznem poletju in v jeseni. Dosti je, da smo se pobrigali, da je bilo sadje pravočasno obrabeno in pobrano, da smo sadje prodali ali pa smo ga lepo spravili v kleti, od koder vsak dan prinašamo nekaj sadja na mizo ali pa ga še prodajamo. Dosti je, da smo naprešali sadjevca, to je sadni mošt in smo napolnili sode za eno, mogoče pa tudi za dve leti. Napolnili smo tudi nekaj steklenic ali pa še male sodčke s sadnim žganjem, pod streho na zračnem prostoru pa imamo spravljeno suho sadje. Končno smo pred zimo pograbili še listje in ga spravili za steljo.

Saj smo hvaležni sadnemu drevju za vse te dobrote, toda kaj več, to pa ne. Saj je vendar dolžnost sadnega drevja, da nam vse to daje, ko pa ima tako lepo mesto na vrtu. Da bi pa bilo še za sadno drevo skrbeti in mu mogoče tudi kaj dati in še celo zanj kaj žrtvovati, ne, to bi bilo že preveč.

In vendar je to potrebno. Sadno drevo je živ organizem, ki more samo to in toliko dati, kar in kolikor dobi iz zemlje in iz zraka. Ako pa je zemlja, v kateri raste sadno drevo, prazna, drevesne korenine iz te praznine ne morejo ničesar vzeti, drevo pa iz nič tudi ne more tvoriti sadja in — nato se čudimo, smo razočarani in se jezimo nad sadnim drevjem, da nam ne daje obilo sadja.

Krivo pa ni sadno drevo, krivi smo mi sami. Zato moramo dati sadnemu drevju pravočasno zadosti hrane, zadosti hranilnih snovi.

Glavne hranilne snovi, ki jih potrebuje sadno drevo, so:

1. Dušik. Ta povzroča močno rast drevesnega lesa, torej debla in vej, pospešuje pa tudi razvoj listja. Ako je v zemlji zadosti dušika, so drevesa močna in zdrava. Pospešuje pa dušik tudi rast in razvoj plodov in kjer je na razpolago zadosti dušika, more drevo prehraniti tudi preobilo sadov oz. plodov. Ako ne dobi iz zemlje sadno drevo zadosti dušika, tako drevo slabo odganja in poganki imajo male liste.

Redko se zgodi, da bi bilo v zemlji preveč dušika na razpolago, da ga korenine črpajo. To je mogoče tam, kjer ni pravilno urejeno gnojništvo in se gnojnica odtaka proti sadnemu drevju in ga zamaka. To bi povzročilo prebužno rast, drevesne stanice se preveč in prehitro razvijejo, les postane gobast, mehak in premalo odporen proti različnim boleznim.

2. Kalij potrebuje sadno drevo za tvorbo lesa in listja, pa tudi za tvorbo plodov. Pri rasti lesa povzroča kalij, da so drevesne stanice nekako bolj skupaj zlite, les je bolj gost, bolj trd in bolj odporen. Zdi se, da ima kalij mnogo več vpliva na uspevanje, rast in zdravje sadnega drevja, kakor

pa smo do sedaj mislili. Ako listje ni dobro razvito, ako ni zdravo in zgodaj odpada, ima to posledico, da se tudi sadje nepravilno razvija, da slabo zori, da hitro odpada in je malo trajno. Vse to pa je posledica pomanjkanja kalija v zemlji. Sadno drevo, ki dobi dosti kalija, tudi manj napadajo listne in krvave uši.

3. Fosfor pospešuje predvsem nastavek cvetja in tvorbo semen. Fosfor pospešuje zorenje, sadje pa zato pozno zori in je neokusno ako je premalo fosforja v zemlji. Pomanjkanje fosforja se kaže večkrat tudi v tem, da se posušijo brez vidnih drugih vzrokov kar cele veje in drevesni poganki. Fosforja je v naših zemljah navadno premalo.

4. Apno potrebuje sadno drevo za izgradnjo drevesa, nadalje za tvorbo ploda in odločilno vpliva tudi na to, koliko sladkorja je v plodu. Apno pospešuje odpornost lesa. Apno je potrebno v zemlji še posebej zato, da morejo korenine sadnega drevesa črpati druge nujno potrebne hranilne snovi. Ako ni zadosti apna v zemlji, korenine tudi ne morejo srkati dušika, kalija in fosforja, četudi so to hranilne snovi v zadostni količini v zemlji. Zlasti mnogo apna v zemlji potrebujejo jablane in slive oziroma češnje, malo manj hruške.

Ostale hranilne snovi so v zemlji navadno v zadostni količini. Še ena hranilna snov je rastlini neobhodno potrebna in to je ogljik. Tega pa dobiva sadno drevo iz zraka, ko listi sadnega drevesa diha.

Ako hoče sadjar pravilno skrbeti za svoj sadna drevesa, mora tudi čim bolj natančno poznati razvoj in način življenja sadnega drevja. Nepravilno je, da bi smatral sadjar sadno drevo kot mrtvo stvar, kot navadni stroj, ki ga je treba kupiti, postaviti na odgovarjajoče mesto in ob potrebi pognati, pa samo malo mazati.

Ni zadosti, da kupiš sadno drevesce, da ga zasaadiš na primernem kraju in da ga nato prepustiš, da raste kakor pač Bog da. Ne tako! Drevo je živ organizem, ki mora biti zato pravilno in skrbno zasajeno, pravilno in skrbno negovano, pravilno in skrbno zavarovano pred različnimi škodljivci ter še posebej pravilno in skrbno hranjeno.

Samo od takega sadnega drevesa, ki je predvsem pravilno in skrbno hranjeno, moremo zahtevati in pričakovati, da nam bo skrb in trud tudi vsako leto povračalo in nam dajalo skoraj vsako leto znova dober pridelek.

Glavne hranilne snovi naj dobiva sadno drevo v obliki naravnega hlevskega gnojja, gnojnice, straniščenika in pa z umetnimi gnojili.

Vsako gnojenje naj bo prilagojeno potrebi sadnega drevesa in pa oni množini hranilnih snovi, ki so že v zemlji. Vsako enostransko gnojenje ali pa tako nastalo preobilno gnojenje samo z enim gnojilom učinkuje slabo. Sicer se skoraj ni bati, da bi gnojili preveč, večinoma gnojimo sadne-

mu drevju premalo ali pa sploh nič. Vendar pa bi pri gnojenju s samim straniščenikom moglo dobiti sadno drevo preveč dušika, kar bi povzročilo, da bi sadno drevo zelo bujno odganjalo, pa malo in pozno rodilo. Koščičasto sadje (slive, češnje, breskve, marelice) pa še posebej slabo prenaša preveč dušika, ki more celo škodovati. Zato temu sadnemu drevju ne gnojimo preveč enostransko s straniščenikom in gnojnico. Res je, da dušik ugodno vpliva na rast plodov, toda preje morajo biti razviti sadni sokovi, da more nato dušik ugodno vplivati na njihov nadaljni razvoj. Drevesa, ki bujno odganjajo, naj dobijo zato predvsem fosforja in kalijeva gnojila, ki vplivajo zelo ugodno na razvoj plodov. Sadna drevesa pa, ki imajo številne sadne nastavke, morajo dobiti zadosti dušičnih gnojil, da se more dobro razviti listje in da morejo dobiti nastajajoči plodi zadosti hrane.

Naravna gnojila, to je hlevski gnoj, gnojnica, pa večinoma tudi straniščenik, dovajajo koreninam sadnega drevja potrebne hranilne snovi, izboljšujejo pa istočasno tudi sestavo zemlje. Teh izredno dobrih lastnosti nimajo umetna gnojila, ki prinašajo v zemljo samo hranilne soli. Zato tudi ni mogoče trajno uspešno gnojiti samo z umetnimi gnojili. Vsaj vsako četrto leto moramo sadnemu drevju gnojiti z naravnim hlevskim gnojem. Ako ne gnojimo z umetnimi gnojili, moramo seveda večkrat gnojiti s hlevskim gnojem.

Gnojila, ki jih dajemo zemlji, učinkujejo hitro ali pa počasi, polagoma tudi več let. Zato že sedaj v pozni jeseni ali še začetkom zime, dokler zemlja še ni zmrznela, gnojimo s hlevskim gnojem. Jeseni dajemo tudi ona umetna gnojila, ki počasi učinkujejo. Ne odlašajmo tega gnojenja

na vigred, ko bomo drugega dela imeli preveč.

V vigredi in poleti gnojimo z umetnimi gnojili, ki hitro učinkujejo, z gnojnico in s straniščenikom. Dobro je, ako gnojimo podkopljemo, na vsak način pa podkopljemo umetna gnojila. Tekoča gnojila je dobro vlivati v jame oziroma luknje, ki jih napravimo v krogu pod drevesno krono ali pa izkopljemo plitve jarke, ki pa jih po gnojenju spet zaravnamo.

Apno dajemo v obliki živega apna, dajemo pa apno navadno vsako tretje leto.

Sadna drevesa imajo rodne nastavke za drugo leto gotove že v poznem poletju. Ako opazujemo sadno drevo, moremo zato že sedaj vedeti, kako bo rodilo eno in kako drugo drevo. Tako je sadno drevo že vse pripravilo, da nam prihodnje leto da spet dober pridelek. Seveda pa bodo korenine sadnega drevesa zato morale črpati tudi v obilni meri potrebne hranilne snovi iz zemlje. In če teh hranilnih snovi v zadostni meri ne bo na razpolago, kdo bo kriv, da bo sadna letina slaba? Gotovo ne sadno drevo, ki je vse potrebno pripravilo, da nam daruje spet dobro in obilno sadno letino. Krivi so sadjarji, ki sadno drevje zanemarjajo, ki odlašajo z oskrbovanjem sadnega drevja na vigred in ki hočejo dati sadnemu drevju šele v spomladni hlevski gnoj in umetna gnojila in še to samo takrat, ako bo kaj gnojla ostalo, ko bodo že vsem drugim pridelkom pognojili, na apno pa kar pozabijo.

Res je že skrajni čas, da bolj skrbimo za sadno drevje. Skrajni čas je, da začnemo dajati drevju zadosti hrane, to je, da mu zadosti gnojimo, ker je greh, da od sadnega drevja po lastni krivdi ne dobimo onih pridelkov, ki nam jih je sadno drevo celo samo pripravljeno dati.

Cenc

Zasilno gnojišče

Dobre volje je treba, pa gre vse...

Brez urejenega gnojlišča ni dobre kmetije, o tem ni nobenega dvoma. No in vsak gospodar, ki že ima kmetijo, bo seveda hotel imeti tudi dobro gnojlišče in prav gotovo mu bo tozadevno vsakdo dal prav. Če torej pri kmetiji ni gnojlišča, ga je pač treba napraviti in to čimprej! Noben izgovor ne drži v tem oziru in čim dalj boš odlašal, tem več škode boš imel.

Najboljše gnojlišče je betonsko in o tem smo že obširne pisali, kako ga je treba napraviti. Priznati pa moramo, da betonsko gnojlišče res ni ravno poceni. Če si torej bolj slabo pri denarju ali pa ne moreš niti za dober denar dobiti potrebnega gradiva, kar je dandanes tudi mogoče, kaj pa potem? Boš pač odložil napravo gnojlišča na poznejši čas, ko bo ceneje in vsega dovolj. Ne, sosed moj dragi, tega ne smeš storiti na noben način! Gnojlišče moraš napraviti nemudoma, razumeš, nemudoma, če hočeš imeti dobro kmetijo in to prav gotovo hočeš. Napravo betonskega gnojlišča že lahko odložiš na pozneje in končno to celo moraš storiti, če ti manjka cvenka ali pa ne moreš dobiti potrebnega gradiva. Toda naprave gnojlišča pa ti ni treba

in tudi ne smeš odložiti. Dokler ne zmoreš betonskega, si napravi pač zasilno gnojlišče, za katero ni treba niti denarja, niti posebnega gradiva, temveč le tvojih pridnih rok in morda nekaj desk, ki ti jih dajo smreke iz domačega gozda.

Kako pa pravzaprav napravimo in uredimo takole zasilno gnojlišče? Zelo enostavno, le pogledjmo!

Prvotno postopaj prav tako, kakor bi hotel delati betonsko gnojlišče, o katerem smo zadnjič obširno pisali.

Najprej izračunaš, kako veliko gnojlišče boš pravzaprav rabil. Na eno glavo odrasle živine vsaj 3 do 4 m² gnojlišča in 1 m³ jame za gnojnico, pri čemer računaš štiri pujske ali dvoje telet za eno glavo odrasle živine in rabil bomo vsaj 30, še bolj pa 40 m² veliko gnojlišče in 10 m³ veliko jamo za gnojnico. Nato si poiščeš pri merenju prostor za gnojlišče nekje blizu hleva tako, da bodo hlevska vrata, skozi katera boš spravljel gnoj, prav nekako nasproti sredini gnojlišča. Prostor mora biti izbran tako, da bo vsaj z enega konca lahko pripeljal voz, zapeljal ob vzdolžno stran, naložil gnoj in na drugem koncu zopet odpeljal. Radi lažjega gnojenja ter

(Nadaljevanje na 7. strani.)

18.

Jurček že malo bablja, toda nihče ga ne razume. Nemara da škovinčeva stara mama še najbolj. Vsaj videti je tako.

Na Prtovču so zazveneli srpi. Sveti Jakob je pripodil vročino do vrha, da je zemlja zijala. Pivka je prosila za dež, toda sveta Ana ga ni dala. Žito je moralo prejšnjim stogove. Bilo je zdravo, klasje se je kar krivilo. Rotija je žela pri škovincu in dasi je bila tudi Jaskova Mica zraven, ni prišlo do nobenega prepira. Rotijina zadeva je bila že zdavnaj pozabljena. Hudo delo na kmetih ljudem jezike zaveže. Posebno še, ker ženske poznajo škovinca, da ni vnet za babje čenče.

Začuda hitro se poletje prevesi v jesen. Ljudje kosijo že otavo. In vendar se vsakemu zdi, da so komaj seno spravili na skednje. Sadno drevje na Prtovču lepo kaže. Mošta bo dosti in tudi žganja se bo nakuhalo. Žganje bo bolj za zdravilo, zakaj ženske imajo že pripravljel pelin in arniko. To dvoje je treba namočiti. V hribih ni zdravnikov in domača zdravila morajo biti vselej pri roki. Arnika je dobra za na zunaj, pelinkovec za na znotraj. Želodcu nič kako dobro stori in krvi tudi. Srčna moč, majeron, melisa, žajbelj, bezgove jagode, tavžentrože, lipovo cvetje, trpotec in še sto drugih zelišč, ki jih najbolj poznajo škovinčeva stara mati, ne smejo manjkati v nobeni hiši. Človek nikdar ne ve, kaj pride. Koga hlood pritise. Če je koj arnika pri roki, se brž izliže. Kakšno žensko kaj zvija, kako je dobro, če so kamelice pri hiši. Otroci pijejo mrzlo vodo in jih žene. Čaj iz črnih jagod jih gotovo pozdravi. Dedci stokajo nad želodci. Pelinkovec jih precej popravi.

Rotija
Povest

Spisal Karl Mauser

Na rože kmet v hribih ne sme nikdar pozabiti. Za vsako figo ne moreš trapati k zdravniku. Časa v hribih nikoli ne preostaja. Kvečjemu pozimi. Takrat so pa spet pota taka, da premišljuješ, če ni bolje kar na peči počakati smrt. K sreči se bolezen hribovskih vasi rada izogiba. Kaj pa hoče gori? Od povsod diši po smoli in smrekovju, otroci od prvih let so navaženi že na vse težave in rastejo v prahu in smrklu, kakor da jim je umazanija še v korist. Če hočeš videti zdrava, polna lica, potem moraš iti na Prtovč in si ogle dati gruntarske in bajtarske potrkone. Takih v mestu ne najdeš. Res, nosove brišejo ob srajčni rokav, počesani so samo ob nedeljah, toda zdravja je v njih toliko, da misliš, da jih bo zdravje razgnalo.

Hribovski kmetje nimajo križev z otroci. Tudi ne branijo se jih ne. Vsako leto eden. Prav. Če je grunt premajhen, saj ni nikjer zapisano, da bodo vsi zemljo kopali. Kmečki človek potrebuje kovačev, kolarjev, kope se tudi same ne kuhajo, drva ne letijo z Jelovce same v dolino. Dela dovolj, da je le dovolj zdravih rok. Saj bi mesta tudi že izhiral, ko bi kmečki ljudje ne štokljali po mestnih cestah. Za hribovskim kmetom diši kakor da nese na rami cel brinčel.

Rotijo je že večkrat imelo, da bi šla v mesto služiti, ko bi Jurček toliko odrastel, da bi ga mogla dati kam v rejo. Toda vse-

lej je misel pobila kakor nadležno večšo. Ne, s Prtovča pa res ne bo šla nikamor. Le zakaj? V mestu je gosposčina, kmet se nikoli prav ne obrne. Todle ti nihče nič ne oponaša, eden drugega pozna in ob praznikih so ponavadi spori pozabljeni. Da le ni pravde zavoljo zemlje, pa se ljudje brž pobotajo.

Sveti Rok je združil Dražgošane, Železnikarje, Selčane in tudi ljudje s Prtovča, Češnjice, s Studenega in Jamnika so prišli k Svetemu Križu. Sveti Rok je hribovskim kmetom kar malo praznika. Redko kdo, da se ta dan loti dela, vsaj kakšnega težjega ne. Drvarji imajo posebej praznik, zakaj sveti Rok je pomočnik proti ranam.

Rotija ni hotela mimo navade. Z Marjeto sta šli skupaj. Kmet svoje svetnike časti, zlasti tiste, ki se jim vedno priporoča.

Sveti Križ je lep košček selškega kota. Mežnarjeva hiša, ki je prav sama pri cerkvi, nosi številko eno in spada h Kališam, ki leže dobrih deset minut pod cerkvijo. Vasi je majhna in zelo prijazna. Goštilne nima, toda redka je hiša v kateri ni bilo dobiti žganja. Eden k drugemu hodijo pokušat, največ se jih po navadi nabere pri Magušarju. Magušarjev Tone ima harmoniko in harmonika je za hribovske fante in dekleta pol življenja. Redka je ohcet, ki bi se izvršila brez harmonike, še

pri krstu je včasih radi nategnejo. Misliš, da bi kmetski fant nosil gnoj v košu, če ne bi vedel, da bo v nedeljo lahko zavriskal in se še malo zavrtel, če bo tako kazalo? No ja, nosil bi ga že, saj mora živeti, toda s takšnim veseljem bi se ne potil, če bi ne bilo veselih nedelj.

Nedelja, postrani klobuk pa zakmašna obleka, harmonika in pošten ples, to je hribovsko veselje. Bogme, vzemi kmetskemu fantu vse to, pa se ti bo držal kakor bi kurjake čikal.

Svetega Roka dan se vsi veselijo. Nobe ne poti se ne ustrašijo, pa imajo nekateri zares daleč. Sveti Rok se svojim romarjem predstavi skoro vsako leto z novo obleko. Dekleta mu naredijo plašč, ki mu v lepih gubah pada čez ramena. Pod vratom, prav na kraju sta prišiti školjki in tudi psiček, zvest njegov spremljevalec, je skopan in umit, da je videti kakor da ga Rok vsako leto menja.

Letos sta Rotija in Marička našli Roka v modri obleki. Prav oferten je bil videti. Umit psiček je vdano gledal vanj in mu v gobčku ponujal hlebeček kruha.

Železnikarji so pri svoji maši peli. Petje je še nekatere druge zaneslo, čeprav niso spadali pod svetantonski zvon.

Po maši je Rotija počakala na Jerneja in Maričko, ki ju je bila opazila šele v cerkvi. Marjeta je skočila k staremu Vipavcu, ki je pred Mežnarjem prodajal bohkov kruhek, napolitanke in piškote. Toliko da bo za škovinčeve najmlajše in še za Rotijinega Jurčka, ki tudi že kaj bolj trdega pomomlja.

Jernej je nasmejano stopil iz cerkve. Marička je drobnela, kaj za njim.

»Kaj pa z Jurčkom?« je bila prva Jernejeva beseda. Rotiji je kar zažarel obraz.

Zasilna gnojšča

(Nadaljevanje s 6. strani.)

odvoza gnojja, naj gnojšče nikdar ne bo široko nad 3 do 3 in pol m, če je dostopno z vozom z obeh vzdolžnih strani; če pa je dostopno samo z ene strani, naj ne bo široko nad 2 do 2 in pol metra. Dolgo pa je gnojšče vedno lahko po potrebi, oblika pa je vedno pravokotna. Ker naj torej gnojšče ne bo široko nad 3 m, v našem primeru desetih glav odrasle živine pa rabimo veliko 40 m², bomo pač napravili gnojšče 3 m široko in 13 m dolgo.

Ko smo si izračunali velikost gnojšča in izbrali prostor, pričnemo lahko takoj z delom.

Če je na odbranem in odmerjenem prostoru zemlja ilovnata, izkopljemo tam v našem primeru 3 m široko, 13 m dolgo in 25 cm globoko jamo, obložimo stene z deskami, ki jih pritrdimo z v tla zabiti količki, natočimo dno z batom in gnojšče je v glavnem gotovo. Če pa zemlja ni ilovnata, temveč bolj propustna ali celo peščena, izkopljemo jamo 50 cm globoko, navozimo potem notri za 25 cm na debelo dobre mastne ilovice in jo z lesenim batom dobro natočimo, da bo dno nepropustno. Dno mora biti docela ravno in nekoliko viseti v oni kot gnojšča, kjer bomo napravili odtok v jamo za gnojnico.

Jamo za gnojnico napravimo najbolje ob koncu gnojšča. Računajoč 1 m³ na glavo bi morala vsebovati v našem primeru desetih glav odrasle živine približno 10 m³. Toda jama ne bo betonirana, pa bo mnogo gnojnice popila zemlja in je zato jama tudi lahko manjša. Ker pregloboka ne velja, bomo izkopali le 1 in pol metra globoko, dolgo kakor je gnojšče široko, torej 3 m, široko pa 1 m in pol do 2 metra. Kakor v gnojšču tudi tu natočimo dno z ilovico, stene pa obložimo s pokonci stoječimi deskami, ki jih pritrdimo na dnu z okvirjem iz lat, ob vrhu pa z močnejšim okvirjem iz tramov, preko katerih bomo položili vsaj 5 cm debele, po možnosti hrastove deske, da bo jama pokrita.

Jamo za gnojnico napravimo najbolje do 1 m proč od gnojšča, da se nam vmesna prstena stena ne sesuje. Iz kota gnojšča, kamor to visi, izkopljemo nato jarek v gnojnično jamo. Ker pa se bo jarek rad zasipal, bo še bolje če položimo v jarek cementno, železno ali tudi leseno cev iz jame za gnoj v jamo za gnojnico in jarek zopet zasujemo. Odprtina cevi pa naj ima vsaj 15 cm v premeru, da se ne bo zamašila tako hitro, poleg tega pa v jami za gnoj postavimo še kako redko rešetko pred njo. V jamo za gnojnico napeljemo tudi gnojnico iz hleva, pa smo gotovi.

Kaj ne, Jožej, kako poceni, enostavno in hitro napravljeno je vendarle takole zasilno gnojšče in res preklicano nespametno je, kdor si ga nemudoma ne omisli. Res, nespametno je, pravimo, toda Koracmanov Ivan, ki je slišal o njem zadnjo nemar, da je pretekli teden tudi napravil, deljo in si ga gotovo še vse bolj pikro izrazil. Pa eno, še bolj enostavno vrsto zasilnega gnojšča lahko omenimo, ki si jo pred vojno našel na mnogih pustah južne Ogr-

ske. Tam so izrazita poljedelska gospodarstva, kjer drže predvsem vprežno živino, krav pa komaj toliko, da imajo mleka za domačo potrebo. Gnojnico iz hleva pač izpeljejo, toda kar v neke vrste ponikvalni, co, to se pravi majhno, pokrito jamo, v kateri zemlja vso gnojnico sproti popije. Gnojšče si odmerijo, vendar ne izkopljejo nobene jame, temveč ga le omeje na ta način, da izkopljejo okrog in okrog pošteno ped širok in prav toliko globok jarek. Odtoka za gnojnico ni treba, ker tudi na gnojšču zemlja vso sproti popije, jarek okoli gnojšča pač služi res samo za omejitve, pravijo pa, da tudi zato, da voda ne zateka v gnojšče. Zanimivo pa je, da tam najdeš gnojšča, dolga po 50 in tudi 100 m, vendar pa nikdar ne široka nad 3 m, četudi so dostopna z vozom ob obeh straneh. Pravijo, da se le na ozkem gnojšču da pravilno gnojjariti.

Škrob, škrob!

Pred vojno smo bili navajeni pohiteti v trgovino po vsako stvar, ki jo ni bilo pri roki doma, pa naj je bil potem to že kis, olje, sladkor, škrob, mlo ali karkoli. Danes pa je to drugače, kajti česar nimaš doma, v trgovini navadno tudi ne dobiš. Saj slejkoprej čisto skočiš tja po eno ali drugo stvar, toda v največ primerih ti le povedo, da nimajo. Zato pa nam ne preostaja drugega, kakor pridelati in izdelati doma marsikaj, kar smo prej bili navajeni kupovati v trgovini. Za nas gospodinje še to prav posebno velja.

Nedavno smo pisali, da kmečkim gospodinjam ni treba prav nič pogrešati sladkorja, ker si mesto tega kaj lahko pridelajo in izdelajo doma sladkobo iz sladkorne pese, ki je celo boljše kakor tovarniški sladkor in se da prav tako dobro porabiti za vsakovrstno sladkanje in celo namazana na kruh kot prvovrstno hranilo zlasti za otroke. Danes pa se pomenimo nekoliko o škrobu!

Naše gospodinje, ki so bolj sladkosnedne, oprostite, zareklo se mi je, ki imajo bolj sladkosnedne moške, sem hotela reči, se gotovo še spominjajo krompirjeve moke. Dobila si jo v tistih dobrih predvojnih časih lahko v vsaki večji trgovini. Poceni ravno ni bila, vendar smo jo kupovale in rabile za vse finejše močnate jedi. Danes jo seveda ni dobiti nikjer, pa moramo izhajati tudi brez nje. Res? Ne, napravimo si jo prav lahko same doma!

Brez škroba pred vojno sploh skoro prati nismo znale. I, seveda, vse drugače se ti podajo rokavci, če so lepo belo oškrobljeni in tudi Jožej se ti bolje postavi v nedeljo s trdo oškrobjenim belim ovratnikom kakor pa z mehkim. Škrob smo seveda kupovale v trgovini, kjer pa ga že dolgo ni in se nam že kar smejijo, če vprašamo po njem. Moramo pač priti in izhajati brez njega, jeli? O ne, kmečke gospo-

Marsikdo bi mislil, da je tam kmetijstvo še zelo zaostalo, če imajo tako primitivna gnojšča. Pa ni. So to izredno napredna gospodarstva, ki uporabljajo vse, najbolj sodobne kmetijske stroje in kar srce se ti smeji, če vidiš, kako skrbno so obdelana njihova polja in kako imenitno rodijo. Toda premalo hlevske živine imajo, ker vprežna je redno cel dan zunaj na delu, pa trdijo, da bi se jim betonska gnojšča ne izplačala. In lahko jim verjameš, prijatelj, ker so preklicano dobri računarji, ti pustarji, in z obema rokama pograbiš takoj vse, kar se jim izplača. Za nas taka gnojšča pač ne pridejo v poštev, ker imamo razmeroma mnogo hlevske živine in dovolj gnojnice, po kateri kar vpijejo naši travniki in pašniki. Pa da vidiš, vzorno ti gnojjarijo ti pustarji na svojih tako silno enostavnih gnojščih! Bi se pač na glas smejali, če bi videli, kako nesmoterno gnojjarji v naših krajih marsikdo na sicer prvovrstnem betonskem gnojšču. Vendar o gnojjarjenju ali pravilnem ravnanju zopet prihodnjic.

Tenč

dinje si ga napravimo enostavno same doma, kolikor ga potrebujemo!

Kaj pa je prav za prav krompirjeva moka? Nič drugega kot škrob, draga Mojca, navaden škrob! Kako in iz česa pa napravimo škrob? Čisto enostavno iz krompirja, le poslušaj!

Surov krompir olupimo in na drobno nstrgamo na dobrem strgalniku. Tako dobljene surove krompirjeve rezance damo nato v primerno veliko posodo, jih zalijemo obilno s hladno, torej nekuhanjo vodo ter jih stiskamo, drobimo iz izpiramo v njej. Nato jih z rokami lepo čisto pobereemo ven, damo v drugo posodo s svežo vodo, kjer pričnemo z njimi prav isto. Potem jih predenemo tudi še v tretjo posodo s svežo vodo, še enkrat dobro premečkamo ter iztisnemo, nato pa pobereemo ven in porabimo za krmo pujsom.

V vseh treh posodah pa ti bo ostala voda, v kateri si izprala krompirjeve rezance, ki bo v prvi posodi izgledala precej umazana, v zadnji pa znatno manj. Toda če pogledaš natančneje, boš opazila v vseh treh posodah na dnu tudi neko umazano belo vsedlino, ki jo bo največ v prvi, najmanj pa v zadnji posodi. Če se ni vsa vsedlina še vsedla na dno, počakaš še nekoliko, da se docela sesede, nato pa iz vseh posod previdno odliješ vodo tako, da ti le vsedlina na dnu ostane v posodi. Vsedlino iz vseh posod potem stresesh in še z vodo izplahneš v eno, primerno veliko posodo tako da lahko doliješ vsaj še petkrat toliko vode. V tej vodi nato vsedlino dobro premešaš, na ta način prepreš, počakaš, da se sesede, zopet odliješ vodo in doliješ sveže, zopet prepreš vsedlino v njej, počakaš, da se sesede, zopet odliješ in doliješ sveže ter ponavljaš to tako dolgo, da postane vsedlina bela kot sneg in ostane voda docela čista. Potem odliješ tudi še to zadnjo vodo, vsedlino pa postaviš najenostavnejše kar s posodo vred na sonce, če ga ni, pa na peč in pustiš, da vsa voda izhla-

pi in vsedlina docela posuši. Da bo šlo sušenje hitreje in bolj enakomerno od rok, vsedlino lahko parkrat tudi premešaš s kako žlico ali še nerabljeno kuhljo. Ko bo vsedlina docela suha, bo izgledala kakor najboljša, sipka bela moka — in to je krompirjeva moka ali pravilneje škrob, ki ga nato spraviš v primerne papirnate ali platnene vrečice, hraniš na suhem prostoru in rabiš po potrebi kot škrob za škrobljenje perila prav tako kakor onega iz trgovine, ali pa kot dodatek za najboljše močnate jedi, sploh najboljše pa napraviš samo iz krompirjeve moke.

Kaj ne, Micika, kako enostavno se vendar da napraviti škrob ali krompirjevo moko doma! Škroba je namreč v krompirju dovolj in ga je treba le na opisani način izprati iz njega in potem še dobro oprati, pa ga imaš, kolikor hočeš. Povdariti pa moram, da moraš škrob, ki bo prvotno nekoliko rumenkast, res dobro prati tako dolgo, da bo v resnici bel, dokler se ti ne bo kar bliščalo od njegove beline.

Da, da, Mojca! Le napravi si krompirjeve moke doma in jo pridaš nekoliko povitici, kadar jo zamesiš, da ti bo bolj kipele, da bo bolj rahla in da se ti bo Jožej bolj sladko nasmihal, kadar jo bo lomil. Potem pa še oškrobi njemu ovratnik, sebi pa rokavce, da se bosta bolj postavila v nedeljo v cerkvi. In če te bo zavidna sosed vprašala, odkod ti vendar škrob, pa ji izdaj svojo skrivnost in povej, da si pametna kmečka gospodinja pač tudi krompirjevo moko in škrob pridelala ter izdelala kar sama doma.

Metka

Velikanska moč žuželk

Ogromna moč tiči v stvarcah, ki se nam zde na prvi pogled tako majhne — v žuželkah. Ko bi bile nekatere žuželke sto, dvesto ali celo tisočkrat večje nego so, bi razdrobile in pomendrale s svojo močjo vse kar bi na svoji poti dosegle. Ubrani bi se jim ne mogla nobena žival, noben človek in nobena stvar, ki jo je napravila človeška roka. Navadno si mislimo: kar je majhno, mora biti tudi šibko. Toda ko bi bil človek tak orjak, kot je neka vrsta travniških koblic, katere skočijo 400 krat tako daleč kot so dolge, tedaj bi lahko delal 185 m dolge korake in pravljica o sedem milijnih škornjih bi postala resnica.

Mravlja ima tako močne čeljusti da z njimi prenaša tovore ki so težji kot je sama. In tako moč ki jo moramo v primeri z velikostjo res imenovati orjaško, najdemo tudi pri raznih drugih vrstah mrčesa. Preračunano je, da bi vlekla čebela, ki bi imela velikost konja, tridesetkrat več, kot konj. Za rjavega hrošča trdijo, da je 21 krat močnejši od konja.

Mnoge žuželke bi s svojo neizmerno močjo premagale vsa živa bitja na svetu, če bi bile tako velike kot so domače živali. Njih čeljusti, sesala in žela bi bila tako grozno morilno orožje, da svet ni videl enakega.

*

Sovjetsko ministrstvo industrije je pri češkem narodnem podjetju v Kladnu naročilo za 200 milijonov Kč kablov raznih vrst. Sovjetska zveza bo češkoslovaški dobavila 560 vagonov za izvedbo naročila potrebnih surovin.

»Črna je zmanjkalo«, je pomešnil Jernej. »Belega pa na Jamniku delijo. Kadar prideš, ga dobiš.«

Ko je Rotija nesla žlico v usta, je polovico zliha, tako se ji je tresla roka.

»Poglej no, da greš res že v leta. Kdo bi si mislil?« se je smejal Jernej. Tudi Rotija se je poskusila nasmehniti, toda njen smeh je bil bolj jok, tako da se je Jernej precej zresnil.

Koj po zajtrku so krenili vsak na svoje. Rotija je šla z Marjeto in vsako stvar, ki jo je Škvinčeva dekla povedala, je komaj slišala.

»Saj menda spiš«, je bila Marjeta jezna. »Vsako novico ti moram po dvakrat povedati. Jernej se nadeja, da bodo pozimi pri Čotovih štirje. Tako mi je namignil. Kar srečen je.«

»Hvala Bogu«, je vzdihnila Rotija. Vsaj Marjeta ni vedela kam meri. Spraševati pa ni hotela. Bolj prav se ji je zdelo, da sta skoraj vso pot molčali.

*

Za Rotijo je bila ta noč obupna. Neprenehoma se je prepirala s Tineto, ki je plazil za njo. Lepo je bil opravljen, kratki brki so ga delali gosposkega, le žuljave roke so kazale, da pridno dela.

»Rotija, daj si vsaj nekaj dopovedati. Nisem več stari Tine, saj me vendar vidiš.«

»Vidim, te, vidim. Še predobro. Ko bi takle takrat prišel, ko nisem imela nikogar ob sebi, predte bi se vrgla. Pa si me še šuntal, naj bi šla h konjederki. Faj! Sram te bodi! Nisem candra, čeprav si mi nekoč tudi to ime dal.«

»Zdaj bo vse drugače, Rotija. Bojto bom prebelil zunaj in znotraj, tesariti bom speč začel, nekaj rjuh zemlje si kupiva, pa se vzameva. Otroka bom prepisal na svoje

»Tak je, da bi najraje že kobacal. Močan bo in nič kaj siten. Zdaj ko je dosti dela ga največ prepestujejo. Škvinčeva stara mama. Kar živeti ne morejo brez njega.«

»Dobre sorte bo«, se je Jernej zasmejal. »Kaže, da bo ves tvoj. Pomladanci so dobri.«

»Še vidva kaj kmalu naročita«, je Rotija ošinila Maričko. Marička je zardela, Jernej pa je s kazalcem privzdignil klobuk in hudomušno rekel:

»Nemara bo res dobro. Pozimi bo na Jamniku dolgčas. Zoper dolgčas pa ni nič boljšega kakor otroški jok.«

Rotija ni vedela pri čem je, toda po Maričkini rdečici je sklepala, da že kaj ve.

Ko je Marjeta prinesla odpustkov, so vsi skupaj odšli proti Mežnarju. Kakšno mleko se prileže. Domačega kruha nadrobil vanj, tako da žlica sama stoji, pa ti da kar moč.

Rotija se je spomnila, da vendar Jurčku lahko kupi še nekaj piškotov. Zdaj dolgo ne bo kakšnega semnja, pa tudi časa ne bo, da bi preveč lazila okoli. Še tako ima doma vse v kobar. Komaj kaj naredi ob nedeljah, ko se sama onegavi z otrokom.

Marjeta je z Jamničani odšla k Mežnarju. Rotija pa je krenila k Vipavcu, ki mu je od vsega, kar je prinesel, ostalo še malo.

»Tisto pa jaz vzamem«, se je oglašil moški glas za Rotijinim hrbtom. Rotija se je stresla kakor bi jo strela oplazila in se s strahom obrnila.

»Glej no, kje se dobiva«, ji je Tine ponujal roko. Rotija ni vedela ali bi mu jo dala ali ne.

»Saj nisem gobav«, jo je Tine zagrabil in močno stresel. »Veš, sem drug kakor sem bil. V Voklem pri Čemažarju služim,

za danes sem pa hotel biti tukaj. Tako dolgo že nisem bil. In s teboj, Rotija?«

Rotija je kar zijala. To naj bo Tine? Saj je ves drug. Kravato ima in trd bel ovratnik. Hlače zlikane, za rjavim klobukom račje krivčke. Lepo obrt je in nekam poredil se je.

»Kako pa z otrokom? Največ sem prišel zavoljo njega k Svetemu Križu. Tele piškote mu nesi.«

Ponudil ji je, kar je Vipavec nagrabil še po dnu koša.

Rotija je pritegnila roko tesno k telesu in stopila nazaj.

»Nočem«, je s težavo iztisnila iz sebe. »Moj otrok ne potrebuje miloščine.«

Moj otrok je močno poudarila.

»Ni to miloščina, Rotija. Saj je otrok tudi moj. In zaradi plačila bi se tudi rad pomenil. Vsak mesec bi ti rad nekaj dal. Ne zaslužim sicer veliko, pa vendarle. Tebi bi se vsak dinar poznal. Saj vem, da sem bil grd. Ne zameri. Zdaj drugače mislim.«

»Niti vinarja nočem od tebe. Nekoč je bil čas. Takrat bi se raje oglašil, namesto, da si se vlačil po Kranju. Danes ne potrebujem denarja. Ko sem te rada imela, si me zvodil, zdaj pa želim, da me pustiš na miru, kakor da me nikoli nisi poznal.«

Tine je držal piškote v roki in ni vedel kaj z njimi. Prekladal jih je, kakor da gorijo, potlej se je pa zasukal in jih zagnal pod breg.

»Naj jih ptiči pojedjo. Visoka si. Nič ču-da, saj ti ni bil niti Jernej všeč.«

Čutil je, da jo je dobro zadel, zakaj Rotija je zardela in globoko zasopla.

»Nisem ludra, da bi se dala plačevati, kakor so, se tiste v Kranju. Do otroka ni-

maš pravice. Sama sem trpela zanj in če se imam pretrgati, od tebe ne vzamem nobene stvari. In ko bi mi nihče nič ne dal, raje vidim, da z otrokom vred poginem, kakor da bi od tebe kaj vzela. Zapomni si.«

Zasukala se je, da bi odšla k Mežnarju, toda Tine ji je prestregel pot.

»Rotija, ali ne moreš pozabiti? V poroči sem se premislil in popolnoma drugače sem začel. Gospodar me hvali, s fanti se razumem, le to me še teži, da sem bil s tabo tak.«

»Midva nimava nič več skupnega. Otrok nosi moje ime in ne tvojega. Križev si pa zavoljo mene ni treba delati. Že zdavnaj sem te pozabila.«

Nenadoma se je zagnala in preden ji je Tine mogel zaskočiti pot, je bila že na Mežnarjevih vratih. Slišala je še kako jo je klical, toda bila je v veži in Tine ni upal za njo. Videl je, da je Jernej v hiši. In sram ga je bilo, da bi se pred ljudmi poniževal.

Saj bo na Prtovč še tudi prišel. Vsaj bajto pogledat, da ne bo preveč razčesana. Tedaj do Škvinčeve kajže ne bo imel daleč. Otroka bo gotovo videl, če drugega ne.

Rotija se je v veži oddihovala in z rokami tiščala srce, tako ji je bilo.

Moj Bog, da ga je morala srečati. Docela je že pozabila nanj. Še v misel ga ni več jemala. Pa ti stopi prednjo kakor bi z lune padel.

Jernej, Marička in Marjeta Tineta niso nič opazili, ker so sedeli v kamri onstran hiše in se nalivali z mlekom.

»Kod si pa šavrala tako dolgo?« jo je sprejela Marjeta in porinila prednjo precejšnjo skodelo mleka in brčevs belaga kruha.

Vladni sistem v Angliji

(Nadaljevanje in konec)
SVOBOŠČINE DRŽAVLJANOV

Glavna značilnost demokracije je pravica ljudstva, da si izvoli vladno, kakršno želi in da odstavi to vladno, če mu ni po godu. To pa se lahko zgodi samo, če morejo državljani vladno svobodno kritizirati, če se svobodno zbirajo k javnemu razpravljanju, če svobodno postavljajo kandidate. Tajna policija in drugi organi vlade jih nikoli ne smejo samovoljno aretirati, zapreti ali kaznovati.

Ustavnih jamstev, kakor jih navadno proglašajo v pisanih ustavah, ni. Iz enostavnega vzroka, ker sploh ne obstoja pisana ustava. Zato mora Anglež iskati zaščito za svoje svoboščine v državnem zakonu. Toda zakon je zelo zavajajoč z oziroma na to važno dejstvo. Mnogo njegovih členov je popolnoma zastarelih in niti veljavnih, niti sposobnih za veljavnost. Tako določa n. pr. zakon o vstaji, da je zločin, ako se sramoti kralja, ako se ustvarja nezadovoljstvo, ako se navaja ljudstvo k nasilju ali nemirom ali, ako se s sovražstvom in zaničevanjem napada vlada in ustavo. Pojem, kaj se razume pod vstajo, je dejansko tako širok, da skoraj lahko pade pod njegova določila vsako dejanje nezvestobe ali neprijaznosti napram državi ali Cerkvi. Toda praktično se komaj še koga obtožuje vstajstva, kajti kritika je skoraj popolnoma svobodna. Ne samo kritika ministrstva, ki je na oblasti, temveč celotnega vladnega sistema.

Z zakonskega vidika gledano, pa javno zborovanje tudi lahko postane protizakonito. To se zgodi, ako povzroča zborovanje zaviranje prometa na kaki glavni prometni cesti, če krši krajevna zakonska pravila, nadalje je zborovanje nezakonito tudi, če se vodi v takem pravcu, da povzroča pri ljudeh mnenje, da je ogrožen mir, nadalje, če ima zborovanje namen, podpirati nezakonito stvar ali če se vrši kršitev zasebne lastnine. Policija ima polno oblast, da razpusti protizakonito zborovanje in kaznuje voditelje. Dejansko se še v nobeni drugi državi ne vršijo javna politična zborovanja tako svobodno in pogostoma kakor v Veliki Britaniji. Vsakdo, ki obišče London, lahko to ugotovi, če pride v znameniti Hyde Park, kjer dnevno različni govorniki zbirajo ljudi okoli sebe.

V pogledu zaščite pred samovoljno aretacijo ali zaporom je zakon bolj v skladu z izvedbo. Nihče ne more biti aretiran ali zaprt, razen, če se je pregrešil proti kriminalnim postavkam. Policija lahko v gotovih slučajih koga aretira na podlagi suma, toda vlada nima pravice, da kratki osebnosti svobode državljanov brez zakonske podlage z zaporom. Vsak policijski uradnik, ali druga oseba, ki to stori, se mora zagovarjati pred sodiščem. Oseba, ki je bila aretirana ali zaprta, ima pravico do pospešene sodne obravnave in če je bila aretirana ali zaprta brez zakonske podlage, jo mora sodišče takoj pustiti na svobodo.

Britanski državljani torej ne poznajo onega strahu pred tajno policijo, kakor ga po-

znajo ljudje v totalitarnih državah, kjer visi kot senca noč in dan nad glavo slehernega človeka.

V Veliki Britaniji ni tajne policije, tam ni zapora ali ječe brez sodne obravnave, ni koncentracijskih taborišč in politične cenzure časopisja in knjig. Politične prestopke, ki jih označi zakon, v resnici na splošno spregledajo. Anglež v polni meri uživa osnovne svoboščine, ki so potrebne za demokratično deželo. Razume se, da se mora v vojnem času podvzeti gotove ukrepe za zaščito deželne varnosti, toda tega noben državljani ne občuti kot kratenje njegovih svoboščin, ker smatra kot samo po sebi umevno za varnost svoje domovine.

DUH DEMOKRACIJE

Vladni ustroj Velike Britanije ne bi mogli popolnoma doumeti, če gledamo samo na politične ustanove in svobodo državljanov. Je še en činitelj, ki predstavlja bistveno jedro: duh prijaznosti in strpljivosti, nobenega sovraštva in maščevalnosti, obzirnost do interesov in čutenja manjšine (opozicije). Ta činitelj ima pogosto težko stališče v ozračju nasprotujočih si interesov in pobijajočih se strank, toda stalno se skuša odstraniti nesoglasje in občutljivost.

Vlada redkokdaj obravnava velika vprašanja samo kot organ gotovih odsekov. Posebno v zunanjih političnih zadevah v kritičnih časih navadno stopi v stik z voditelji opozicije, da jih seznani s položajem in ukrepi, ki jih namerava glede položaja podvzeti.

To razmerje napram manjšini prihaja iz tega, da sta krutost in zatiranje osovražena, da vlada čuti pravičnosti in poštenosti ter občutek, da je v demokraciji predvsem zaželjena zavest soglasnosti. Če večina, ki je na vladi, zlorabi svojo oblast, če se vršijo nasilja, preganjanja ali razlastitve, lahko nastane med strankami tako globok prepad, da je demokracija ogrožena ali pa sploh onemogočena.

Lahko trdimo, da je duh politične demokracije edinstven v Veliki Britaniji. Morda je posledica dolge dobe varnosti, državne premožnosti, ugodnih prilik za razmah in cela stoletja trajajočega političnega razvoja. Toda kakršnega koli izvora naj že bo, danes trdno obstoja. Ne najdemo ga samo v politiki, temveč tudi v industriji. Delavska vprašanja urejajo tam s pogajanjem trgovskih zvez z organizacijami nameščenec in v slučaju nesporazumov pomaga neobvezno postopanje lastnega razsodišča. Država posreduje samo v slučaju, če si industrija ne zna sama pomagati ali če ne more ščititi interesov slabo plačanih in neorganiziranih delavcev s pomočjo odbora za zaščito najnižje plačanih. Te odbore sestavljajo zastopniki, izvoljeni izmed delavcev in nameščenec ter nekaj nepristranskih oseb.

Tudi v javnih zadevah je postalo pravilo, da se mora najti demokratično pot poravnave. Politika je v Angliji en sam dolg poizkus umetnosti vljudnega kompromisa, angleška vzgoja pa en sam pouk, kako naj se človek izogne pretiravanju v obnašanju in mišljenju.

»Je — je«, je vpilo srce, toda Rotija je vedela, da je prepozno. Vsako pokoro je treba opraviti do konca.

»Na svojem trpljenju ti bom zgradila srečo, otrok moj«, je pritislila lice k spememu malčku. »Grad ti bom sezidala, čeprav boš ti takrat, ko boš velik, mislil, da je samo kajža. Med kamne bom dala svojo kri, v temelj svoje srce, da ga boš čul biti do poslednje ure, dokler ne boš prišel za menoj.«

Zjutraj je Rotija sežgala zadnjo Tinetovo sliko, ki jo je še imela.

SAMOTNA BAJTA

Na Prtovču je zadišalo po moštu, ki ga je prešal Škovinc. Ko je pritekel tepkovec, so otroci čakali s škodelicami in škovinc jih ni odganjal. Sladak vonj je prepredel vso vas in ljudje so bili dobre volje kakor da so pijani.

Tine je prišel v vas. Teden dni je že kar ga je Tinetovec vzel za hlapca. Od povsod je bilo slišati o njem samo dobre vesti, tako da se je Tinetovec okorajžil.

»Nemara se je res spremenil«, so ugibali kmetje. »Tudi na zunaj je ves drug. Kdo bi si mislil, da bo še kaj iz njega. Tak potepin, zdaj se pa loti dela. Še tesariti bo začel«, tako se sprenáša po vasi.

Rotija je vsa iz sebe. Še na misel ji ni hodilo, da se bo Tine nazaj pritepel in da se bo tako zaresno zagnal v delo. Zares je priden. Tinetovec se pohvali z njim.

In še nekaj je, kar Rotijo bega. Tine je začel snaziti bajto. Zunaj je bila že prebeljena in kar nekam bolj košato so gledala okna po vasi. Nekaj pobite opeke je Tine sam nadomestil z novo. Od nedeljah se je vselej vrnil trezen nazaj. Kakor je bil prej

Za dobro voljo

V TRGOVINI

Gospa je nakupila v trgovini več stvari in ko je prejela račun, se ji je zdelo, da ga je trgovec preveč osolil. »Nekaj boste morali že popustiti«, je gostolela, »ker smo prijatelji in stari odjemalci.« — »Pri nas iščemo dobička le od prijateljev«, jo je zavrnil, »ker sovražniki tako k nam ne pridejo...«

OPOZORILO

Tatovi so hoteli izropati neko trgovino ter so že pričeli potihoma odpirati vrata. V trgovini pa je ležal uslužbenec in slišal sumljivo škrtanje dleta. — »Počakajte nekoliko«, jih je opozoril, »nismo še vsi pospali...«

DOBER ODGOVOR

Hlapec Luka je padel z lestve ter si zlomil nogo. »No, zdaj pa dolgo ne boš za nobeno rabo«, se je gospodar vznejevoljil. »Da si le mogel pasti tako neumno!« — »Veste, v zraku še ni nihče obvisel«, mu je odvrnil Luka.

LENOBA

Gospodar je zmerjal hlapca ter mu očital lenobo. »A tako!« se mu je postavil hlapec po robu, »ali nisem delal danes dve uri delj, kot je navedeno v pogodbi.« — »Seveda«, mu je pritrdil, »ker si prelen, da bi bil nehal...«

POVRAČILO

Natakarica je prinesla gostu vrček piva. »Pa kar dve muhi sta notri«, ga je ujezilo. »Nič zato«, ga je pomirila, »če sta kaj popili, bom pa drugič bolj natočila.«

PREDPOGOJI ZA DEMOKRACIJO

Ob koncu prihajamo k gotovim predpogojem, o katerih pravijo, da so potrebni za pravo demokracijo.

Prvič, pogosto izjavljajo, da mora biti v demokraciji obsežna socialna in gospodarska enakost. Če je temu tako, je položaj v Veliki Britaniji na videz nezadovoljiv. Razlike med premoženjem, stanom in izgledi za bodočnost so ogromne. Vedno znova lahko ugotovimo, da obstojajo privilegirani družabni sloji, ki zavzemajo povsod prve položaje. Diplomatijska služba, upravni krogi civilne službe, vrhovno poveljstvo oboroženih sil, sodniki, guvernerji kolonij, cerkveni dostojanstveniki in veliko število industrijskih in finančnih močtev izhajajo iz tega privilegirane sloja, v katerega široka masa naroda skoraj nima dostopa. Osnovno neenakost še pogloblja nepreračunljiv vzgojni sistem s svojo delitvijo šol v »javne« in mestne. (Tako imenovane javne šole so v resnici zasebne šole, večinoma zavodi, ki so skrajno drage in izključno za otroke »boljših ljudi«.)

V resnici izgleda, kakor da se angleško ljudstvo ne briga mnogo za enakost. Dejansko pa so ravno otroci visokostojecih družin, ki pozneje napadajo predpravice in neenakost. Iz njihovih slojev je tudi išlo največ zagovornikov interesov delavskega razreda.

razpiti kvartač, tako je zdaj postal ohren.

»Nobene stvari si ne privoščim«, se je čudil Tinetovec, kadar so ga sosedje povpraševali kako je zadovoljen s hlapcem.

»Glej jo beštjo, da je tak.« Prtovčani niso mogli uganiti kaj je Tinet spreobrnjilo.

»A res gotovo ne«, je Tinetovec trdil svojo. »Nekaj mora imeti fant za plotom. Zase menda ne beli hiše. Še prezidavati misli nekaj, tako mi je pravil. Kakšna ženska mora biti posredi.«

»Prav lahko«, so ljudje pritrdjevali Tinetovcu. »Ženska veliko zmore. Menda mu je žal, da je z Rotijo tako grdo naredil. Dobro ženo bi dobil, ko bi imel takrat tako pamet, kakor jo ima danes.«

Prtovčani res niso vedeli kaj Tine namerja. Fantje so ga vzeli v svojo družbo, se radi menili z njim, toda Tine je bil molčeč in tudi vino ga ni ogrelo. Ko je spil svojo mero, je vstal in odšel.

»Pa dobro se imejte.«

»Hudimana, kaj vrta?« niso mogli fantje priti na jasno in so preresetavali vsa prtovška dekleta.

»Iz naše vasi ni«, so bili vsi edini. »Saj še ob nedeljah z nobeno ne gre iz cerkve. Vedno gre sam, če ne najde pripravne družine.«

»Nemara da je v Voklem kaj opazil. Na zunaj je čeden fant in postaven«, so mu nekateri celo zavidali.

»To bo. Kadar bo prišla na ogled, bi se Tine rad postavil, zato je pa bajto prebelil.«

Fantom se je zdelo, da so pravo zadeli. Zato je bil tako brž pripravljen, ko mu je Tinetovec ponudil službo. Iz Voklega bi ne mogel hoditi na Prtovč belit.

PRED SODIŠČEM

Sodnik je zaslišal potepuha ter ga naposled vprašal, ali ima še kaj pripomniti. — »Samo milostne obsodbe bi vas prosil«, je dejal, »zakaj le nam potepuhom se imate prav za prav zahvaliti za tako lepo službo.«

OLAJŠEVALNA OKOLNOST

Sodnik: »Torej priznate, da ste rekli sosedu osel? Da ste le mogli kaj takega izblekniti!«

Obtožene: »Dostavlil sem pa tudi, da je osel prve vrste, kar blagovolite upoštevati kot olajševalno okolnost.«

MALI OGLASI

Kovaški mojster išče službo. Je oženjen, brez otrok. On kakor tudi žena govorita dobro nemško. Pogoji: hrana in stanovanje, plača po dogovoru. Ponudbe poslati na: Bida Janez, D. P. Camp, Bar. 3 K., Treffling. 219

Strokovnjak za kuhanje sirupa iz sladkorne pese prevzame večjo količino v predelavo in sicer na domu lastnika. Ima lastno strokalnico. Sirup je zajamčen brez okusa po pesi. Ponudbe poslati na upravo »Koroška kronika« pod značko »Sirup«. 220

Boizvedbe:

Naprosam vse osebe, ki so bile v ta Ravensbrück, ako jim je kaj znano o **Mariji Čebin**, roj. 1912 v Zagorju ob Savi, naj to sporoči na naslov: **Martin Čebin**, Rosen thal 27, p. Köflach, Steiermark. 221

Na drugem mestu naj bi demokracija, kakor pravijo, vsebovala najmanjšo osnovno količino gospodarske dobrobiti in podpore, odkar so politične pravice nepotrebne za človeka, ki je sestradan, slabo oblečen in brez doma. Če je temu tako, je dosegla Velika Britanija velik napredek v tem pravcu, mogoče večjega kakor katere koli druga dežela. Omrežje socialnih ustanov, posebno na polju javnega zdravja, oskrbi mater in otrok, vzgoje, socialnega zavarovanja, pokojnin in predvsem brezprimerno delovanje za higijeno v predmestnih četrkih in stanovanjskih hišah v preteklih 25 letih, vse to je preoblikovalo življenje večine ljudi in vzpostavilo potrebni minimum materialne podpore, ki je, čeprav še ne zadostna, mnogo večja, kakor pa jo je dosegla katere druga dežela s sodelovanjem vlade.

Tretjič, pravijo, da spada k demokraciji ljubezen do svobode in volja, boriti se za njo. Če je temu tako, se lahko reče, da ima ljudstvo Velike Britanije prirojeno ljubezen do svobode in sovražstvo do zatiranja.

Že starodavni angleški pojem o svobodi zavrača zatiranje. Velika večina bistvenih vplivov, ki se pojavljajo v političnem življenju britanskega ljudstva, je uverjena v to, da se razširi svoboda tako, da bodo dosežene večje možnosti za individualno izpolnitev vsakega človeka v socialni njegovimi sposobnostmi. Konec.

»Pa nič ne reče potrkoma«, se je jezil Jamarjev, ki je bil za nekakšnega glavarja. Tako je tiho kakor čebelnjak pozimi.«

Tine je zbudil vso vas. Jaskovo je jezilo najbolj to, da v ničemer ni mogla priti na jasno. Zalezovala je Rotijo, toda brez uspeha. Niti enkrat jo ni mogla dobiti s Tinetom. Tudi v Železnike nista šla nikdar skupaj.

Tineta pa je večkrat dobila, kako se je vrtel okoli Škovinceve stare matere, ko je pestovala Jurčka. Bezal je otroka in skoraj vsak ponedeljek mu je prinesel kakšno piškoto, ki jih je bil v nedeljo kupil v Železnikih.

»Pa nikar ne povejte Rotiji«, je prosil. »Se vam bi ga vzela in brez Jurčka bi vam bilo dolgočas, ko ste se ga tako navadili.«

Škovinceva mati so res molčali. Jurček se je pa na strica kar navadil. Vselej je pričel stezati ročice, kadar koli je Tine sedel v žep.

»Kako sta prijatelja«, je žužnjala stara Škovinka in kar ni mogla razumeti, da ji bil včasih Tine tak.

Ptiči pred svetim Mihaelom še niso odleteli, kazalo je, da ne bo hude zime. Kmetje so na splošno tako govorili.

Rotija je pri Škovincu grabila listje z Marjeta, z Jamarjevo Uršo in Jaskovo Mico.

»Tine se pa nareja«, je pičila Mica in pogledala Rotijo, ki je ravno valila kup listja k poti. »Njegova bajta bo kmalu najlepša v vasi. Samo še na ženo čaka.«

Rotija še muknila ni. Se ji res ni zdelo vredno. Jaskove Mice jezik je predobro poznala.

(Dalje prihodnjik)